

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 3.

ÅREN

1866—1870.

VESTMANLANDS LÄN.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet.

I afseende på *gränser* har Vestmanlands län icke undergått någon förändring under den tiderymd, som nu är i fråga, hvarför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande endast i underdånighet åberopar hvad dess berättelser för femårsperioderna 1856—1860 samt 1861—1865 derom innehålla.

Enligt den af A. Hahr år 1861 utgifna statistiska tablå öfver Sverige innefattar länet 56,90 kvadratmil, deraf fast land med öar 54,12 och insjöar 2,78. Landsbygden omfattar 55,72 och städernas områden 1,18 kvadratmil.

Såsom nämnda berättelser omförmåla, är landsbygden i judicielt hänseende fördelad i fyra *domsagor*, nemligen Vestmanlands södra, vestra, norra och östra domsaga, hvardera omfattande de härad och bergslager, som genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref till Svea Hofrätt den 7 December 1858 och hofrättens derpå grundade skrifvelse till länsstyrelsen af den 14 nästpåföljande Januari blifvit bestämda.

Beträffande landsbygdens *administrativa* indelning har Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 10 September 1869, med hänsigt till ändamålsenligheten deraf, att de i länet då befintliga *sex fögderien*, nemligen Vesterås, Strömsholms, Kungsörs, Bergslags, Salbergs och Väsby, ordnades till lika omfång med domsagorna, föreskrifvit, att sagda fögderin skulle, i den mån vederbörande vid desamma anställde tjänstemän vore skyldige eller villige att underkasta sig en omreglering, inskränkas till fyra, nemligen:

första fögderiet, omfattande Tuhundra, Siende, Snefringe och Ytter-Tjurbo härad;

andra fögderiet, omfattande Åkerbo härad och Skinskattebergs bergslag;

tredje fögderiet, omfattande Norrbo och Vagnsbro härad samt Gamla Norbergs bergslag; och

fjerde fögderiet, omfattande Torstuna, Simtuna, Öfver-Tjurbo och Våla härad;

och har i öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 3 Juni 1870 ifrågavarande reglering den 1 Augusti samma år gått i verkställighet i afseende på första, andra och tredje fögderien, det första dock med undantag för Ytter-Tjurbo härad, som tillsvidare lyder under Väsby fögderi, hvilket, likasom Salbergs, ännu icke kunnat underkastas förändringen. Länet innehåller således för det närvarande fem fögderin, nemligen:

det första eller Vesterås fögderi, bestående af Tuhundra, Siende och Snefringe härad;

det andra eller Kungsörs fögderi, bestående af Åkerbo härad och Skinskattebergs bergslag;

det tredje eller Bergslags fögderi, bestående af Norrbo och Vagnsbro härad samt Gamla Norbergs bergslag;

det fjerde eller Salbergs fögderi, bestående af Öfver-Tjurbo och Våla härad, Tärna, Norrby och Enåkers socknar samt Vester-Löfsta och Nora socknedelar af Simtuna härad äfvensom Vester-Löfsta och Huddunge socknedelar af Torstuna härad; samt

det femte eller Väsby fögderi, bestående af Ytter-Tjurbo härad samt återstående delarne af Simtuna och Torstuna härad.

Jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 13 Februari 1868 har Norrbo härad delats i två *länsmansdistrikt*, hvar emot Huddunge, Vester-Löfsta och Enåkers socknar förenats till ett sådant. Efter denna förändring samt nyssnämnda omreglering af fögderien utgöras dessa af följande administrativa underafdelningar:

Vesterås fögderi innehåller fem länsmansdistrikt, nemligen:

INLEDNING

TILL

Bidrag till Sveriges officiella statistik. H, Kungl. Maj:ts befallningshavandes femårsberättelser, jämte Sammandrag för åren ... på Nådigaste befallning utarbetat och utgivet af Statistiska centralbyrån – Stockholm, 1863-1912.

Täckningsår: 1856/60-1901/05 = N.F., [1]-10.

Kungl. Maj:ts befallninghavande i Stockholms stad och i rikets 24 län avger underdåniga femårsberättelser av statistiskt innehåll.

Berättelserna består av två avdelningar.

Första avdelning består av följande rubriker:

- 1. Länets indelning och naturbeskaffenhet i allmänhet**
- 2. Innevånare**
- 3. Näringar**
- 4. Kommunikationsanstalter och varubyten**
- 5. Kameralförhållanden**
- 6. Politi.**

Andra avdelning är en tabellbilaga.

Statistiska centralbyrån samlar in och utger ett sammandrag för hela riket av samtliga femårsberättelsernas huvudsakliga innehåll.

Föregångare:

Kongl. maj:ts befallningshafvandes femårsberättelse för åren ... – Stockholm, 1823-1857.

Täckningsår: 1822-1851/55.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Underdånig berättelse	1-18.
1. Länets indelning och naturbeskaffenhet.....	1.
2. Innevånare.....	4.
Tab. Litt. A. Folkmängdens tillväxt i Vestmanlands län.....	5.
Tab. Litt. B. Skuldfordringsmål.....	6.
3. Näringar.....	7.
Tab. Litt. C. Fångantal.....	7.
Tab. Litt. D. Spanmåls- och arbetspris.....	8.
Tab. Litt. E. Malm-uppfordringen.....	11.
Tab. Litt. F. Jerntillverkningen.....	11.
Tab. Litt. G. Använd arbetskraft.....	11.
Tab. Litt. H. Jerntillverkning.....	11.
4. Kommunikations-anstalter och varubyten.....	13.
Tab. Litt. I. Öfriga mindre jernbanor.....	13.
5. Kameralförhållanden.....	15.
Tab. Litt. K. Ankomna och afgångna fartyg år 1870.....	15.
Tab. Litt. L. Lossade och lastade varor år 1870.....	15.
6. Politi.....	16.
Tab. Litt. M. Folkundervisningen 1870.....	16.
 Tabellbilagor	 19-30.
Tab. N:o 1. Folkmängd.....	19.
Tab. N:o 2. Jordbruk.....	20.
Tab. N:o 3. Boskapsskötsel.....	20.
Tab. N:o 4. Skogshushållning.....	20.
Tab. N:o 5. Dödade rofdjur.....	21.
Tab. N:o 6. Af rofdjur dödade husdjur.....	21.
Tab. N:o 7 a. Bruk, grufvor, fabriker och manufaktur-inrättningar, år 1870.....	22.
Tab. N:o 7 b. Handtverkerin år 1870.....	23.
Tab. N:o 8. Allmänna vägar, gästgifverin och skjutsning år 1870....	24.
Tab. N:o 9 a. Sjöfart år 1870.....	24.
Tab. N:o 9 b. Handlande och deras betjening, år 1870.....	25.
Tab. N:o 10 a. Hemman och jordlägenheter m.m. å landsbygden, år 1870.....	26.
Tab. N:o 10 b. Jordområde och egendomar i städerna.....	27.
Tab. N:o 11. Laga skiften, åren 1866-1870.....	27.
Tab. N:o 12. Krono-uppbörden.....	28-29.
Tab. N:o 13. Sparbankerna.....	30.
Tab. N:o 14. Fattigvården.....	30.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

III) Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelser. Ny följd. 3.

ÅREN

1866—1870.

VESTMANLANDS LÄN.

---

1. Länets indelning och naturbeskaffenhet.

I afseende på *gränser* har Vestmanlands län icke undergått någon förändring under den tiderymd, som nu är i fråga, hvarför Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande endast i underdånighet åberopar hvad dess berättelser för femårsperioderna 1856—1860 samt 1861—1865 derom innehålla.

Enligt den af A. Hahr år 1861 utgifna statistiska tablå öfver Sverige innefattar länet 56,90 kvadratmil, deraf fast land med öar 54,12 och insjöar 2,78. Landsbygden omfattar 55,72 och städernas områden 1,18 kvadratmil.

Såsom nämnda berättelser omförmåla, är landsbygden i judicielt hänseende fördelad i fyra *domsagor*, nemligen Vestmanlands södra, vestra, norra och östra domsaga, hvardera omfattande de härad och bergslager, som genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref till Svea Hofrätt den 7 December 1858 och hofrättens derpå grundade skrifvelse till länsstyrelsen af den 14 nästpåföljande Januari blifvit bestämda.

Beträffande landsbygdens *administrativa* indelning har Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 10 September 1869, med hänsigt till ändamålsenligheten deraf, att de i länet då befintliga *sex fögderien*, nemligen Vesterås, Strömsholms, Kungsörs, Bergslags, Salbergs och Väsby, ordnades till lika omfång med domsagorna, föreskrifvit, att sagda fögderin skulle, i den mån vederbörande vid desamma anställde tjänstemän vore skyldige eller villige att underkasta sig en omreglering, inskränkas till fyra, nemligen:

första fögderiet, omfattande Tuhundra, Siende, Snefringe och Ytter-Tjurbo härad;

andra fögderiet, omfattande Åkerbo härad och Skinskattebergs bergslag;

tredje fögderiet, omfattande Norrbo och Vagnsbro härad samt Gamla Norbergs bergslag; och

fjerde fögderiet, omfattande Torstuna, Simtuna, Öfver-Tjurbo och Våla härad;

och har i öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 3 Juni 1870 ifrågavarande reglering den 1 Augusti samma år gått i verkställighet i afseende på första, andra och tredje fögderien, det första dock med undantag för Ytter-Tjurbo härad, som tillsvidare lyder under Väsby fögderi, hvilket, likasom Salbergs, ännu icke kunnat underkastas förändringen. Länet innehåller således för det närvarande fem fögderin, nemligen:

det första eller Vesterås fögderi, bestående af Tuhundra, Siende och Snefringe härad;

det andra eller Kungsörs fögderi, bestående af Åkerbo härad och Skinskattebergs bergslag;

det tredje eller Bergslags fögderi, bestående af Norrbo och Vagnsbro härad samt Gamla Norbergs bergslag;

det fjerde eller Salbergs fögderi, bestående af Öfver-Tjurbo och Våla härad, Tärna, Norrby och Enåkers socknar samt Vester-Löfsta och Nora socknedelar af Simtuna härad äfvensom Vester-Löfsta och Huddunge socknedelar af Torstuna härad; samt

det femte eller Väsby fögderi, bestående af Ytter-Tjurbo härad samt återstående delarne af Simtuna och Torstuna härad.

Jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 13 Februari 1868 har Norrbo härad delats i två *länsmansdistrikt*, hvar emot Huddunge, Vester-Löfsta och Enåkers socknar förenats till ett sådant. Efter denna förändring samt nyssnämnda omreglering af fögderien utgöras dessa af följande administrativa underafdelningar:

Vesterås fögderi innehåller fem länsmansdistrikt, nemligen:

1:o Tuhundra härads distrikt, fördeladt i fem fjerdingmansdistrikt;

2:o Siende härads distrikt, fördeladt i fem fjerdingmansdistrikt;

3:o Snefringe härads första distrikt, bestående af Kolbäcks, Rytterne, Säby och Svodvi socknar; hvardera utgörande ett fjerdingmansdistrikt;

4:o Snefringe härads andra distrikt, bestående af Munktorps och Bergs socknar, hvardera ett fjerdingmansdistrikt;

5:o Snefringe härads tredje distrikt, bestående af Ramnäs och Sura socknar, hvardera ett fjerdingmansdistrikt;

Kungsörs fögderi innehåller fyra länsmansdistrikt, nemligen:

1:o Åkerbo härads första distrikt, bestående af Björskogs, Arboga, Medåkers, Himmeta och Skedvi socknar samt Fellingsbro fjerding, utgörande sex fjerdingmansdistrikt;

2:o Åkerbo härads andra distrikt, bestående af Kungsbarkarö, Kung Karls, Torpa och Sätterbo socknar, hvardera ett fjerdingmansdistrikt;

3:o Åkerbo härads tredje distrikt, bestående af Köpings, Odensvi, Malma och Bro socknar, hvardera ett fjerdingmansdistrikt; och

4:o Skinskattebergs bergslags distrikt eller Skinskattebergs, Gunnilbo och Heds socknar med Ramsbergs socknedel, utgörande fyra fjerdingmansdistrikt.

Bergslags fögderi innehåller fyra länsmansdistrikt, nemligen:

1:o Harakers, Romfartuna och Fläckebo socknars distrikt af Norrbo härad, hvardera socknen ett fjerdingmansdistrikt;

2:o Skultuna och Skerikes socknars samt S:t Ilians östra socknedels distrikt af Norrbo härad, fördeladt i två fjerdingmansdistrikt;

3:o Vagnsbro härads distrikt, utgörande ett fjerdingmansdistrikt;

4:o Gamla Norbergs bergslags distrikt, fördeladt i två fjerdingmansdistrikt.

Salbergs fögderi innehåller sex länsmansdistrikt, nemligen:

1:o Tärna, Kumla och Kila socknars distrikt, hvardera socknen ett fjerdingmansdistrikt;

2:o Norrby och Sala socknars distrikt, utgörande ett fjerdingmansdistrikt;

3:o Möklinta sockens distrikt, utgörande ett fjerdingmansdistrikt;

4:o Nora sockens distrikt, utgörande ett fjerdingmansdistrikt;

5:o Öster-Våla och Harbo socknars distrikt, hvardera socknen ett fjerdingmansdistrikt;

6:o Huddunge, Vester-Löfsta och Enåkers socknars distrikt, hvardera socknen ett fjerdingmansdistrikt;

Väsby fögderi innehåller fyra länsmansdistrikt, nemligen:

1:o Hvittinge sockens distrikt, utgörande ett fjerdingmansdistrikt;

2:o Torstuna, Hernevi och Österunda socknars distrikt, hvarje socken ett fjerdingmansdistrikt;

3:o Simtuna, Altuna och Fröshults socknars distrikt, utgörande två fjerdingmansdistrikt;

4:o Ytter-Tjurbo härads distrikt, fördeladt i tre fjerdingmansdistrikt.

För att vinna nödig reda äro i denna underdåniga berättelse förhållandena inom de serskilda fögderien uppgifna så-

dana de under femårsperioden varit inom det område, som hvardera fögderiet nu omfattar.

Länets fyra *städer*, Vesterås, Sala, Arboga och Köping äro fortfarande, hvar för sig, försedda med egen jurisdiktion och administrativ förvaltning, men i Vesterås har till följd af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 27 Juni 1867 en icke lagfaren rådmansstjänst blifvit indragen, så att rådstufvurätten och magistraten derstädes nu utgöres af en borgmästare, två lagfarne rådmän och en icke lagfaren rådmän. För dessa tjänstemän är ny aflöningsstat fastställd genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 21 Februari 1868.

Jemlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref den 10 December 1869 tillhör Vestmanlands län, hvad *skogsförvaltningen* angår, det tredje inspektionsdistriktet och är fördeladt i tre revier, hvardera under en jägmästare, nemligen:

det första eller Köpings revier, omfattande Skinskattebergs bergslag samt Åkerbo och Snefringe härad;

det andra eller Vesterås revier, omfattande Gamla Norbergs bergslag samt Vagnsbro, Norrbo, Tuhundra och Siende härad;

det tredje eller Sala revier, omfattande Våla, Torstuna, Simtuna, Öfver-Tjurbo och Ytter-Tjurbo härad;

dock skall enligt serskild föreskrift i samma nådiga bref skogsförvaltningen i länet tills vidare stå under skogsinspektörens i fjerde inspektionsdistriktet kontroll.

För sjukvården å landsbygden är länet fördeladt i tre provinsial-läkaredistrikt, nemligen Vesterås distrikt, som med undantag af Våla, Norbergs och Vagnsbro härad omfattar hela länet, Våla distrikt, omfattande Våla härad, samt Norbergs distrikt, omfattande Norbergs och Vagnsbro härad, hvarjemte serskilda distriktsläkare finnas vid Ramnäs och Ferna bruk. I samtliga städer äro stadsläkare och i Arboga dessutom stadskirurg anställda. Sala bergslag aflönar ock egen läkare.

Uti den *ecklesiastika indelningen* af länet hafva under ifrågasvarande femårsperiod de förändringar skett, att Kungsbarkarö socken, som tillhört Köpings pastorat, blifvit eget gäll, samt att Kungsåra och Kärrbo socknar, hvilka likaledes varit förenade till ett pastorat, åtskilts och nu utgöra serskilda pastorat, hvar emot Hubbo och Tillberga församlingar, hvilka utgjort egna gäll, sammanslagits till ett.

För val till riksdagsmän i Andra Kammaren utgör hvardera af länets fyra domsagor en *valkrets*, Vesterås och Köpings städer i förening med staden Enköping i Uppsala län en, samt Sala och Arboga städer en; och eger landstinget att för länet invälja tre riksdagsmän i Första Kammaren.

Hvad länets indelning för öfrigt beträffar, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande underdånigst hänvisa till innehållet af sina ofvannämnda äldre femårsberättelser.

Vidkommande länets *naturbeskaffenhet* äro värderika upplysningar att hemta af det geologiska karteverket, som numera fortskridit till att omfatta den största delen af länet, och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande bör, om än endast i korthet, desto heldre meddela något derom, som dess förra berättelser föga vidrört detta ämne.

Af Vestmanlands län är hufvuddelen att hänföra till Mälarens berg- och vattensystem samt den mindre återstoden till Dalelfvens. I fortsättning af den höjdsträckning, som, löpande ut från Norska fjällen, framtränger genom Dalarne och Örebro län i sydlig riktning, utgrena sig icke obetydliga bergstrakter i

de nordvestra och vestra delarne af länet, synnerligen inom Norbergs, Vestanfors och Skinskattebergs socknar. Från dessa bergstrakter gå landtryggar, hvilka dela vattendragen inom länet. Af föga höjd, utom i Torstuna härad, der en mindre bergsbygd visar sig, sträcka de sig dels åt öster, dels åt sydost och dels åt söder, till dess de utjemna sig emot gränsen emellan Vestmanlands och Uppsala län samt Mälaredalen. Den nordligaste af dessa landtryggar, till en del benämnd Långheden, utgör skillnaden emellan Dalelfvens och Mälarens vattensystem, följande elfvens lopp österut.

Dels ifrån och dels i bredd med nämnda *landthöjder*, och märkbarare än de, löpa från norr till söder fyra grus- och sand-åsar med stundom branta stundom lägre sluttningar åt sidorna. Den ostligaste, kallad Dalkarlsåsen, framträder i länet söder om Dalelfven inom Nora socken, går vidare söderut till Vester-Löfsta och nedåt Altuna samt slutligen med böjning åt öster genom Hernevi socken in i Uppsala län. Den följes åt vestra sidan först af Badelundsåsen, hvilken med serskilda vid Sätra förenade grenar kommer från Vester-Fernebo och Möklinta samt stryker fram genom Romfartuna, Hubbo och Badelunda socknar i sydostlig riktning ned till Mälarens strand öster om Vesterås. Dernäst löper Ramnäs- eller Kolbäcksåsen från sjön Åmänningens södra strand nedåt Rytterne socken öfver Nyckelön till Qvick-sund, hvarest den afbrytes, men sticker åter upp på motsatta stranden i Södermanlands län. Slutligen kommer Hed- eller Kungsörsåsen från nordliga delarne af Skinskattebergs bergslag, går sydost åt Malma och Köping, vidare öfver öar i Mälaren ned till Arboga-åns utlopp, der den genomskäres, men fortgår på andra sidan om ån söderut genom Kung Karls socken till nyss omförmälda län. I den söder om Arboga-ån belägna delen af Vestmanlands län framtränger från Örebro län en ostlig fortsättning af bergshöjden Käglan, skiljande Mälarens och Hjelmarens båda vattensystem.

Genom de landsträckor af omvexlande bredd, som ligga emellan förenämnde åsar och höjder samt dessas förgreningar, framflyta åtskilliga, till en del icke obetydliga *vattendrag*. Det ostligaste är Altuna-ån, som kommer från Långhedens sluttningar, flyter först sydligt och sedan ostligt in uti Uppsala län, hvarest den under namn af Örsunds-ån utfaller i Mälaren. Vidare följer åt vester Sagån, hvilken, begynnande inom Möklinta socken, flyter sydsydost, i sitt nedersta lopp utgör gräns emot Uppsala län och utfaller i Oxferden af Mälaren. På andra sidan af Badelundsås framgår Svartån, som har sitt upphof inom Norbergs socken, genomflyter Fläckebosjön och Hällsjön samt vid Vesterås stad faller i Mälaren. Ån längre åt vester kommer Ramnäs- eller Kolbäcks-ån. Denna upprinner i Dalarne, går genom sjön Södra Barken i Vesterbergslagen, fortsätter inom Vestmanlands län genom sjöarne Stora och Lilla Aspen, Åmänningen, Versbo-sjön, Öfra och Nedra Nadden, Guten samt Östra Surasjön ned till sjön Freden och slutligen genom Borgås-sund ut i Mälarefjorden Galten. Köpings-ån börjar i sydöstra delen af Skinskattebergs bergslag och dertill stötande del af Snefringe härad, går genom åtskilliga sjöar såsom Lisjöarne m. fl. och får, efter att hafva flutit genom staden Köping, sitt utlopp i Barkarövikens af nyssnämnde fjerd. Vester om sistberörda å och utåt ostliga sidan af Hedåsen framgår Hedströmmen, som upprinner dels i Ramsberg och dels i Vesterbergslagen, går in i länet och Skinskattebergs bergslag nedanför Malingsbosjön, fortsätter under namn

af Bagg-ån till Storsjön och flyter vidare söderut genom sjöarne Öfre och Nedre Vettern, hvarefter den med benämning af Hedströmmen går först sydostligt och sedan ostligt till Barkarövikens. Skedvi-ån, som flyter från Skedvi-sjön i socknen af samma namn, utgör under sitt lopp söderut till en del gräns emot Örebro län och förenar sig med Arboga-ån, som, kommande från nämnda län, går österut till fjerden Galten.

Utom *sjöarne* Mälaren, Hjelmaren och Temnaren, hvilka blott delvis tillhöra länet, finnas derstädes, serdeles inom dess vestra och nordliga delar, ett betydligt antal sådane. Deribland äro förnämligast att märka den förenämnde sjön Åmänningen, 0,2 kvadratmil, och Hallaren, 0,18 kvadratmil, den senare till stor del åstadkommen genom uppdämning för anskaffande af vattentillgång åt hytte- och grufvedriften vid Sala; vidare Svan-sjöarne i Skinskattebergs bergslag, Vestlandasjön i Åkerbo härad m. fl., såsom ofvanför synes.

I naturen af länets serskilda delar kan i allmänhet icke någon synnerligen skarp skiljegräns angifvas. Från de höga bergstrakterna i nordvest, hvilkas platåer uppstiga till omkring 600 fot *öfver hafsytan* och der somliga spetsar höja sig ytterligare 100 å 200 fot, sänker sig landet småningom till slättbygder i söder och öster. Nämnda bergstrakter innehålla rika tillgångar af jernmalm, såsom å grufvefalten inom Norbergs socken, men äfven kopparmalm, såsom vid Riddarhyttan i Skinskattebergs socken, och kalksten, såsom vid Hedkärren i Vestanfors socken och sydvest om Bjurmanstorp i Karbennings socken. Lösa jordlagret består härstädes hufvudsakligen af krosstensgrus, ehuru förbättradt der odling framgått, och åkerlera finnes egentligen blott utåt vattendragen. Trakterna för öfvergången till slättlandet, hvilka sänka sig från 400 till omkring 170 fot öfver hafvet, utgöras till större delen af vidsträckta skogs- och kärrmarker med jordmon af krosstensgrus och föga odling, men fruktbarande sträckor af åkerlera finnas äfven till icke obetydligt omfång, såsom fälten omkring Sala. De låga bergen i dessa trakter sakna icke malmer. Der finnas Sala silfvergrufva, jerngrufvorna på Åby och Ösby skogsmarker i Sala socken m. fl. Äfven kalksten är att tillgå i anseelig mängd och silfvergrufvan brytes egentligen i en stor kalkstock. Närmast länets nordöstra gräns har landet sänkt sig till 100 å 70 fot öfver hafvet, men bergstrakten inom Torstuna härad höjer sig på sina ställen till 130 å 160 fot.

I de södra delarne af länet intill Arboga-ån och Mälarestränderna är landets höjd öfver hafsytan ringa, somligstädes blott 10 å 40 fot. På dessa orter är krosstensgruset, som i de förut beskrifna delarne af länet har öfverhanden, tillbakaträngdt af åkerlera såsom jordmon. Ofta hvilande på svartlera och mergel, intager denna ganska stora områden, och här befinna sig länets mest fruktbara och sädesproducerande trakter. Bergsknölar af gneis och granit höja sig väl der och hvar i dagen och på åtskilliga ställen förekommer kalksten, men nämnvärda malmfyndigheter gifvas ej. Söder om Arboga-ån, der Käglan tränger fram, delande Mälarens och Hjelmarens båda vattensystem, är landet uppfyllt af skogsmarker och mossar, jordmonen mest krosstensgrus samt åkerlera att finna blott utåt sagda å. Först längre ned emot Mälarestranden visar sig sistnämnda bördigare jordlager mera samladt.

I sammanhang med det föregående torde förtjena antecknas, att Sala stadsförsamlings kyrka ligger 183,8 fot, Vesterås dom-

kyrka 39,6 fot, Köpings kyrka 45,5 fot och Arboga stadsförsamlings kyrka 26,5 fot öfver hafsytan.

Beläget ej synnerligen långt ifrån Östersjön, företer länet i allmänhet ett mildare klimat, i jmförelse ej blott med närmaste nordliga orter utan ock med de under samma polhöjd längre vesterut liggande delar af riket. Till detta förhållande torde utom grannskapet med hafvet medverka dels inflytelsen af Mälarens och Hjelmarens stora vattenytor, dels ock landets öfvervägande beskaffenhet af låg slättbygd. Sålunda kan märkas, att, likasom Vesterås med endast en fjerdedels grad nordligare polhöjd än det vid Mälarens utlopp i hafvet liggande Stockholm har en lägre medeltemperatur för året än sistnämnda ort, likaså sjunker ock inom länet medeltemperaturen för luft och jord ju längre läget är åt vester, nordvest och norr. Våren kommer tidigare till slättbygden, vintern och slädföret äro stadigare och långvarigare i bergstrakterna. Åkerbruk och vårsådd börja vanligen några dagar förr på de öppna slätterna kring Vesterås än

vid Sala, och der åter tidigare än å orter, liggande än högre upp mot norr.

Den naturliga dels af jordmonen och dels af klimatet beroende vegetationen röner ock inflytandet af angifna olikhet i luftstreck. I den öfre mera bergiga och höglända delen af länet äro skogar af tall och gran rådande på berg och grusåsar samt utbreda sig jemväl öfver slätterna, när de ej utträngas af odlingen. Till icke ringa vidd finnas de äfven i öfvergångstrakterna till den låglända slättbygden, men inom den sistnämnda endast i spridda lägen och af mindre omfång. Bland träslagen intager dernäst björkskogén det största utrymmet. Den träffas egentligen å stenbunden och för odling mindre brukbar jord inom sagda öfvergångstrakter. Asp och al förekomma flerstädes äfvensom öfriga vid denna polhöjd inom landet vildt växande trån, bland hvilka likväl de ädlare, såsom ek, ask, lönn och lind m. fl. mest äro att finna vid egendommar, der de serskildt fredas.

2. Innevånare.

Tab. N:o 1. Vid slutet af år 1865 utgjorde *folkmängden* i länet enligt presterskapets på husförhörslängderna grundade summariska uppgifter 108,859 och enligt mantalslängderna 108,234 personer. Såsom bifogade Tab. N:o 1 visar, har den vid 1870 års slut uppgått jemlikt de förra uppgifterna till 114,033 samt efter mantalslängderna till 113,645; och har således folkmängden under nu förevarande femårsperiod ökat efter presterskapets uppgifter med 5,174 och efter mantalslängderna med 5,411 personer. Huru denna tillväxt enligt husförhörslängderna är efter år uppkommit, angifves å följande sida uti tab. Litt. A serskildt för landsbygden, för städerna och för länet i sin helhet. Dervid hafva de åtskilnader emellan befolkningens antal vid hvarje års början och slut, hvilka icke befunnits vara en följd af öfverskott utaf lefvande födde eller med döden afgångne, antagits såsom beroende af inflyttning till eller utflyttning från orten. Samma tabell utvisar äfven den årliga tillväxtens eller minskningens procent af årets medelfolkmängd, den sistnämnda beräknad till medeltalet af folkmängden

Tab. Litt. A. vid början och slutet af året.

Af följande redogörelse, grundad på de i tab. N:o 1 uppgifna förhållanden, inhemtas *tillväxten af folkmängden* enligt mantalslängderna äfvensom den procent af densamma i medeltal, som antalet af de från mantalspenningars erläggande befriade personer årligen utgjort:

	Tillväxt af folkmängd vid årets slut.		Procent af de från mantalspenningar befriade i förhållande till medelfolkmängd.
	Antal.	Procent af medelfolkmängd.	
År 1866.....	969	0,89	46,72
» 1867.....	2,119	1,92	47,31
» 1868.....	1,016	0,90	47,14
» 1869.....	354	0,31	48,28
» 1870.....	953	0,80	47,71
Summa	5,411		

Så väl de från husförhörslängderna som de från mantalslängderna hemtade beräkningar af folkmängden, emellan hvilka

anmärkningsvärda skiljaktigheter för öfrigt förekomma, visa, att dennas fortgående tillväxt aftagit vid midten af femårsperioden och derefter endast långsamt åter höjt sig. Föرنämsta anledningen dertill lär vara att söka i de ogynnsamma resultat, som skördarna åren 1867 och 1868 lemnade, men till nämnda omständighet hafva ock bidragit utflyttningar dels till hufvudstaden och andra orter inom riket, dels ock till främmande land. Antalet af de till utrikes ort, mest Amerika, utflyttade har uppgått

år 1866.....	till 7
» 1867.....	» 14
» 1868.....	» 276
» 1869.....	» 385
» 1870.....	» 192

Summa 874.

Folkmängdens täthet å landsbygden, beräknad efter mantalslängderna för år 1870, bestiger sig till 1,768 personer på kvadratomilen. Inom de serskilda fögderien är förhållandet i detta hänseende följande:

	Qvadratmil.	Folkmängd enligt mantalslängderna vid 1870 års slut.	Antal å kvadratomilen.
Vesterås fögderi.....	9,62	22,065	2,294
Kungsörs ».....	13,06	23,958	1,834
Bergslags ».....	12,90	20,893	1,620
Salbergs ».....	13,77	20,404	1,482
Väsby ».....	6,37	11,217	1,761
Summa	55,72	98,537	

I *ekonomiskt afseende* kan allmogen i Vestmanlands län anses såsom i allmänhet väl bergad, mången deribland såsom förmögen. Betänksamhet i lynnet och deraf föranledd varsamhet i affärer hafva fredat den från sådana omhvälfningar i egendomsförhållanden, som under senare tider i många orter skadat befolkningens välstånd. Att sparsamhetsanda icke saknas, visar sig af de jemt växande insättningarna i sparbankerna i länet, för hvilka redogöres i tab. N:o 13. Derjemte kunna till

grund för omdömet rörande det ekonomiska tillståndet hos befolkningen åberopas förhållandena med de under femårsperioden verkställda exekutiva försäljningar af för gäld utmätt fastighet

samt hos länsstyrelsen afgjorda skuldfordringsmål. Dessa förhållanden synas af tab. Litt. B å följande sida.

Tab. Litt. B.

Tab. Litt. A.

Folknängdens tillväxt i Vestmanlands län.

	Folkmängd vid årets slut enligt husförhållningarna.	Medel-folk-mängd.	Vigda par.	Lefvande födde			Döde.	Flere födde än döde.	Flere döde än födde.	Död-lighets-procent af medel-folk-mängd.	Flere in-flyttade än ut-flyttade.	Flere ut-flyttade än in-flyttade.	Tillväxt af folk-mängd.	Tillväxt eller minskning i procent af medel-folk-mängd.
				äpta.	oäpta.	Summa.								
Å landsbygden.														
År 1865.....	95,150													
1866.....	97,003	96,076	737	2,794	323	3,117	1,839	1,278	—	1,91	575	—	+ 1,853	+ 1,93
1867.....	98,175	97,589	643	2,608	362	2,970	1,918	1,052	—	1,97	120	—	+ 1,172	+ 1,20
1868.....	98,332	98,253	649	2,340	298	2,638	2,316	322	—	2,35	—	165	+ 157	+ 0,16
1869.....	98,463	98,397	671	2,525	344	2,869	2,180	689	—	2,22	—	558	+ 131	+ 0,13
1870.....	99,202	98,832	678	2,500	336	2,836	1,818	1,018	—	1,84	—	279	+ 739	+ 0,75
Summa	—	—	3,378	12,767	1,663	14,430	10,071	4,359	—	—	—	307	+ 4,052	—
I städerna:														
Vesterås														
1865.....	4,873													
1866.....	5,007	4,940	42	106	36	142	143	—	1	2,89	135	—	+ 134	+ 2,71
1867.....	5,141	5,074	33	116	35	151	140	11	—	2,76	123	—	+ 134	+ 2,64
1868.....	5,116	5,128	33	111	33	144	200	—	56	3,90	31	—	— 25	— 0,49
1869.....	5,176	5,146	29	120	39	159	141	18	—	2,74	42	—	+ 60	+ 1,17
1870.....	5,367	5,271	25	108	33	141	127	14	—	2,41	177	—	+ 191	+ 3,62
Summa	—	—	162	561	176	737	751	—	14	—	508	—	+ 494	—
Sala														
1865.....	3,700													
1866.....	3,784	3,742	22	96	18	114	100	14	—	2,67	70	—	+ 84	+ 2,24
1867.....	3,859	3,821	18	98	19	117	99	18	—	2,59	57	—	+ 75	+ 1,96
1868.....	3,898	3,878	20	77	17	94	89	5	—	2,29	34	—	+ 39	+ 1,01
1869.....	3,876	3,887	26	80	18	98	134	—	36	3,45	14	—	— 22	— 0,57
1870.....	3,859	3,867	23	100	27	127	75	52	—	1,94	—	69	— 17	— 0,44
Summa	—	—	109	451	99	550	497	53	—	—	106	—	+ 159	—
Arboga														
1865.....	3,269													
1866.....	3,362	3,315	17	93	22	115	76	39	—	2,29	54	—	+ 93	+ 2,81
1867.....	3,405	3,383	19	102	21	123	69	54	—	2,04	—	11	+ 43	+ 1,27
1868.....	3,393	3,399	14	61	14	75	83	—	8	2,44	—	4	— 12	— 0,35
1869.....	3,472	3,432	15	85	19	104	89	15	—	2,59	64	—	+ 79	+ 2,31
1870.....	3,318	3,395	18	87	13	100	64	36	—	1,89	—	190	— 154	— 4,54
Summa	—	—	83	428	89	517	381	136	—	—	—	87	+ 49	—
Köping														
1865.....	1,867													
1866.....	1,900	1,883	10	51	6	57	47	10	—	2,50	23	—	+ 33	+ 1,75
1867.....	2,005	1,952	11	43	14	57	51	6	—	2,61	99	—	+ 105	+ 5,38
1868.....	2,085	2,045	23	51	11	62	64	—	2	3,13	82	—	+ 80	+ 3,91
1869.....	2,168	2,126	19	55	11	66	59	7	—	2,77	76	—	+ 83	+ 3,90
1870.....	2,287	2,227	12	61	8	69	40	29	—	1,80	90	—	+ 119	+ 5,34
Summa	—	—	75	261	50	311	261	50	—	—	370	—	+ 420	—
Summa för städerna														
	—	—	429	1,701	414	2,115	1,890	225	—	—	807	—	+ 1,122	—
I hela länet:														
År 1865.....	108,859													
1866.....	111,056	109,958	828	3,140	405	3,545	2,205	1,340	—	2,01	857	—	+ 2,197	+ 2,00
1867.....	112,585	111,820	724	2,967	451	3,418	2,277	1,141	—	2,04	388	—	+ 1,529	+ 1,37
1868.....	112,824	112,704	739	2,640	373	3,013	2,752	261	—	2,44	—	22	+ 239	+ 0,21
1869.....	113,155	112,989	760	2,865	431	3,296	2,603	693	—	2,30	—	362	+ 331	+ 0,29
1870.....	114,033	113,594	756	2,856	417	3,273	2,124	1,149	—	1,87	—	271	+ 878	+ 0,77
Summa	—	—	3,807	14,468	2,077	16,545	11,061	4,584	—	—	590	—	+ 5,174	—

	Å landet.		I städerna.	
	Antal auktioner.	Hemman-tal.	Antal auktioner.	Antal gårdar, tomter eller jordar.
År 1866.....	5	4 $\frac{3}{4}$	2	2
» 1867.....	3	1 $\frac{1}{2}$	8	7
» 1868.....	12	9 $\frac{1}{2}$	4	3
» 1869.....	27	22 $\frac{1}{2}$	6	5
» 1870.....	11	3 $\frac{1}{2}$	9	8
Summa	58	40 $\frac{1}{4}$	29	25

Beträffande *klädedrägt*, *födoämnen* och *byggnadssätt* är icke något att tillägga i hvad Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes tvenne senaste femårsberättelser derom förmåla.

Sedligheten hos befolkningen har, serdeles i afseende på förhållandet emellan könen, uti nyssnämnda berättelser varit föremål för allvarsamma anmärkningar. Deraf synes, bland annat, att af de under perioden 1861—1865 lefvande födda barn, utgörande 16,681 till antalet, 14,588 eller 87,45 procent voro äkta och 2,093 eller 12,55 procent oäkta; och utvisar ofvan åberopade tabell, Litt. A, att bland 16,545 barn, hvilka under nu ifrågasvarande period 1866—1870 blifvit lefvande födda, 14,468 äro äkta och 2,077 oäkta. Således kvarstår jemväl under sistberörda period samma proportion af 87,45 procent äkta och 12,55 procent oäkta barn. Det emot goda seder stridande förhållande, som härigenom ådagaläggas, har, såsom vanligt, mest vunnit insteg i städerna, för hvilka antalet af oäkta barn under denna period uppgår till 19,57 procent, under det att på landsbygden faller 11,52 procent. Inom städerna serskildt visar sig, att bland derstädes under samma period lefvande födda barn proportionen emellan äkta och oäkta är följande:

	Äkta.	Oäkta.
i Vesterås.....	76,12 %	23,88 %
» Sala.....	82,00 »	18,00 »
» Arboga.....	82,98 »	17,02 »
» Köping.....	83,92 »	16,08 »

Under perioden 1866—1870 är förhållandet i nyssnämnda afseende:

	Äkta.	Oäkta.
å landsbygden i riket.....	92,07 %	7,93 %
i städerna » »	76,69 »	23,31 »
i hela riket.....	90,02 »	9,98 »

I betraktande af hvad sålunda förekommer kan det ej nekas, att befolkningen i Vestmanlands län i sedligt förhållande emellan

könen intager en lägre ståndpunkt än innevävarne i flere andra orter af riket, men i anledning af nyss anmärkta omständighet, att procenten af inom länet lefvande födda äkta och oäkta barn är densamma under de begge femårsperioderna 1861—1865 och 1866—1870 må kanske den förhoppning hysas, att en önskansvärd återgång till något bättre är att vänta.

Hvad *dryckenskapslasten* angår, instämma nästan alla underättelser deruti, att den inom länet aftagit. Obestriddigt är ock, att den minskning af tillfällen till utöfvandet deraf, som blifvit en följd af senare tiders författningar, haft god verkan till nykterhetens befrämjande, men först när det sedliga begreppet hos den stora mängden nått den utveckling, att ifrågasvarande råa last betraktas med allmän afsky, kan ett stadgadt bättre tillstånd inträda.

För vidare upplysning om befolkningens sedliga ställning får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uti å efterföljande sida stående tab. Litt. C redogöra för dels antalet af *fångar*, Tab. Litt. C häktade inom länet i följd af åtal för brott samt af i länet födde straffarbetsfångar och för försvarslöshet dömda, dels ock antalet af de utaf länsstyrelsen för försvarslöshet dömda samt de å länshäktet förvarade fångar under de fem år, som förevarande berättelse omfattar.

För befrämjande af *folkundervisningen* hafva länets innevävare visat ett stigande nit. I allmänhet besökas folkskolorna flitigt och lemnas icke förr af barnen, än dessa inhemtat det minimum af kunskaper, som folkskolestadgan föreskrifver. Tillfälle gifves ock dem, som slutat skolgången, att till underhållande och ökande af sina kunskaper åtnjuta fortsatt undervisning. Antalet, som deraf begagnar sig, är visserligen icke stort, hvar till anledningen torde vara behofvet att tidigt egna sig åt arbetet för livets näring, men den erfarenheten kan ej jäfvas, att det nyttiga vetandets välsignelserika frukter mer och mer spridas bland den förr okunniga massan af folket.

Sockenbibliotek finnas i nästan alla landsförsamlingar, och Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande åberopar i underdånighet hvad dess föregående femårsberättelser mera utförligt om dem innehålla.

Något större insteg inom länet hafva *separatism* och *sektväsende i tros läran* ännu icke vunnit. Baptismen, som eger den mesta utbredningen, torde räkna föga öfver 200 anhängare, de flesta i Munktorps, Köpings och Arboga kontrakt. Af metodister finnes ett fåtal i städerna Arboga och Köping. Uti Vester-Fernebo skall mormonismen hafva förvärfvat några medlemmar.

Tab. Litt. B.

Skuldfordringsmål.

	Emot ståndspersoner.			Emot hemmansegare och brukare af allmogen.			Emot torpare, tjenstefolk och andra personer.			Summa..	
	Antal.	Belopp.	Medelbelopp på hvarje person.	Antal.	Belopp.	Medelbelopp på hvarje person.	Antal.	Belopp.	Medelbelopp på hvarje person.	Antal.	Belopp.
År 1866.....	242	101,746,55	420,44	510	136,389,56	267,43	723	38,679,56	53,50	1,475	276,815,67
» 1867.....	218	103,350,96	474,09	1,145	189,380,10	165,40	787	60,900,48	77,38	2,150	353,631,54
» 1868.....	178	61,033,00	342,88	913	200,081,00	219,15	1,016	66,137,00	65,10	2,107	327,251,00
» 1869.....	265	95,869,67	361,77	611	124,716,84	204,12	655	37,177,25	56,76	1,531	257,763,76
» 1870.....	155	91,991,06	593,49	458	83,808,21	182,99	413	21,425,75	51,88	1,026	197,225,02

Den *fysiska utvecklingen* hos ungdomen bland allmogen går långsamt, serdeles för det manliga könet. Ett sådant förhållande är ganska märkbart bland beväringssmånskapet, som vid münstringarna af första klassens ynglingar skulle underkastas större kassation, än som nu eger rum, derest ej en säker erfarenhet gäfvade vid handen, att dessa ynglingar, efter att hafva vunnit ännu ett år, tilltaga i växt och styrka på ett stundom förvånande sätt. Den åsigten har ock gjort sig ganska gällande, att ett års längre uppskof med inträdandet af beväringsskyldigheten skulle vara till gagn för manskapets tjänstbarhet. Efterföljande tabell framställer till jembförelse antalet af approberade, befriade och kasserade beväringsskyldige för hvarje år af ifrågavarande period.

	Approberade.	Befriade.	Kasserade.	Summa.
Å landsbygden:				
År 1866	510	32	138	680
» 1867	472	19	122	613
» 1868	517	14	136	667
» 1869	582	15	125	722
» 1870	492	38	211	741
Summa	2,573	118	732	3,423
I städerna:				
År 1866	76	5	15	96
» 1867	77	6	15	98
» 1868	76	2	15	93
» 1869	79	3	18	100
» 1870	66	6	26	98
Summa	374	22	89	485
I hela länet:				
År 1866	586	37	153	776
» 1867	549	25	137	711
» 1868	593	16	151	760
» 1869	661	18	143	822
» 1870	558	44	237	839
Summa	2,947	140	821	3,908

Under de år, som denna berättelse omfattar, har länet icke varit hemsökt af några allmänt härjande *farsoter*, men såsom ganska utbredda inom vissa trakter hafva visat sig tyfösa och gastriska febrar åren 1866, 1868 och 1869, diarrhéer 1866 och 1868 samt skarlakansfeber och messling 1869. Kolera framträdde i spridda fall år 1866, och nästan alla åren hafva lunginflammationer och katarrhalfebrar varit gängse.

De frivilliga *skarpsskytteföreningarna*, som bildat sig i länet, hafva i effektiv styrka utgjort:

år 1866	2,930	man
» 1867	2,713	»
» 1868	1,886	»
» 1869	1,895	»
» 1870	1,859	»

Och hafva dessa föreningar åtnjutit i anslag

	a f s t a t e n				af lands- tinget till skarp am- munition och mål- skjutnings- premier.
	till instruk- törers af- löning.	till skarp ammu- nition.	till mål- skjutnings- premier.	Summa.	
År 1866	2,155	344	344	2,843	1,000
» 1867	3,415	1,377	1,377	6,169	1,000
» 1868	3,010	1,200	1,200	5,410	500
» 1869	2,423	967	967	4,357	—
» 1870	2,367	944	944	4,255	500
Summa	13,370	4,832	4,832	23,034	3,000

3. Näringar.

Tabb. N:is 2 o. 3. A. **Jordbruk och boskapsskötsel.** I enlighet med de uppgifter, som uppå föranstaltande af Vestmanlands läns Hushållningssällskap blifvit samlade rörande dessa näringar, hafva bilagda tabb. N:is 2 och 3 upprättats öfver dels medeltalet under perioden 1866—1870 af den inom länet till odling af olika sädeslag, rotfrukter m. m. använda jordareal äfvensom af utsädes- och skördebeloppen, dels ock antalet af de vid 1870 års slut derstädes underhållna hästar, nötboskap samt köttnyttiga mindre

husdjur. Men härvid bör upplysas, att Hushållningssällskapets förvaltningsutskott vid öfverlemnandet till Statistiska Central-Byrån af förenämnda uppgifter för det sistberörda året beledsagat desamma med anmärkningar, visande, att, oaktadt sällskapets icke ringa årliga kostnader för insamlandet, någon tillförlitlighet likväl icke i allmänhet kan ifrågavarande uppgifter tillmätas. I viss mån torde farhågan att genom angifvande af verkliga förhållandet i de omständigheter, hvarom underrättelser äskas för

Tab. Litt. C.

Fångantal.

	Fångar, häktade inom länet i följd af åtal för brott.		I länet födde straffarbetsfångar.		I länet födde för försvarslöshet dömd.		Af länsstyrelsen för försvarslöshet till allmänt arbete dömd.		Å länshäktet förvarade fångar												
									för undergående af			lösdrifvare och försvarslöse.		byatte.	barn, som äro i sina mödrar.	På fri fot ställda fångar.	Summa å länshäktet förvarade.				
	antal.	procent af folkmängd.	antal.	i förhål- lande till folkmängd.	antal.	i förhål- lande till folkmängd.	m.	q.	Sum- ma.	m.	q.	m.	q.					m.	q.		
År 1866	242	0,22	46	1 till 2,414	16	1 till 6,941	1	—	1	25	5	42	1	16	—	25	3	2	—	117	236
» 1867	345	0,31	58	1 » 1,941	17	1 » 6,623	3	—	3	42	1	66	3	6	3	52	5	2	—	136	316
» 1868	390	0,35	67	1 » 1,684	20	1 » 5,642	—	—	—	54	5	65	2	15	3	34	8	—	2	167	355
» 1869	340	0,30	61	1 » 1,855	15	1 » 7,544	—	—	—	54	6	65	11	20	4	75	11	—	6	158	410
» 1870	275	0,24	62	1 » 1,839	15	1 » 7,602	1	—	1	47	6	73	5	24	1	52	15	—	5	143	371

år, flyttades till den af Hushållningssällskapet för sådant ändamål arrenderade egendomen Stenby i Munktorps socken. Af de lärningar, som då befunno sig i skolan, afgingo fyra efter med dem hållen examen, och de öfrige nio blefvo för avslutande af sin kurs öfverflyttade till Stenby, hvarest undervisningen tog sin början den 1 nästpåföljande November för tillhoppa fjorton frilärningar. En ibland desse afled innan kort, men af de andre blefvo åtta utexaminerade den 21 Oktober 1870 och afgingo samtliga till rättareplatser inom länet. I dessas ställe antogos åtta nya, nemligen sju frilärningar och en betalande.

En af Hushållningssällskapets Förvaltningsutskott vald styrelse, bestående af tre ledamöter, öfvervakar och leder skolans angelägenheter och verksamhet. Lärare-personalen utgöres af föreståndaren samt tre lärare, af hvilka den ene tillika är inspektor å egendomen. Undervisningsämnen och lärotiden äro de i Kongl. Reglementet för lägre landbruksskolor af den 27 Mars 1863 föreskrifna.

Stenby egendom, hvarå arrendetiden är tio år, räknade från den 14 Mars 1869, med optionsrätt för Hushållningssällskapet att under vissa vilkor bibehålla arrendet ytterligare tio år, består af 2 mantal fräse och 2 mantal kronoskatte, de sistnämnda förmedlade till ett, samt har i egovidd efter gamla ytmåttet 137 tunnland 15,9 kappland åker, 88 tunnland 13,2 kappland äng samt 304 tunnland 30,3 kappland betes- och skogsmark.

För *trägårdsskötsel* och *fruktträns odling* visar sig en tilltagande håg. Länsträgmästaren har varit synnerligen anlitad om uppgörande af planer för trägårdars anläggning samt försköning. Till folkskolorna har ett betydande antal oäktade fruktträstammar och bärbuskar blifvit utdeladt samt folkskolelärare på Hushållningssällskapets bekostnad erhållit undervisning i hvad till denna handtering hör.

Ladugårdsskötsel och afveln af nötboskap hafva under ifrågavarande period likasom under den nästföregående varit föremål för uppmärksamhet och omvårdnad. Det statens stamholländeri af Ayrshire-ras, som år 1860 uppställdes vid Lycksta egendom icke långt från Vesterås, blef af jordegaren uppsagdt till afflyttning år 1866, och sedan Hushållningssällskapets försök att få detsamma kvarstående inom länet å en annan lämplig egendom icke haft önskad framgång, upphörde denna inrättning härstädes år 1867. Men ett genom bolag af enskilda personer år 1862 bildadt stamholländeri af så kallad Strömsholms-ras, förlagdt å Ståholms egendom i trakten af Köping, har vårdats med fortsatt omsorg. Derjemte har sällskapet under år 1866 vidtagit åtgärder för att genom bidrag och lemnade förskott befrämja inköp af tjurar af ädel ras.

För att inom länet sprida kännedomen om en förbättrad *mejerimetod* antog Hushållningssällskapet under loppet af år 1869 en läns-mejerist med förbindelse för denne, dels att såsom resande instruktör lemna undervisning och råd i afseende på mejerins inrättande och handhavande och dels att vid ett af honom å Tistersta gård i Munktorps socken anlagdt eget mejeri hålla skola för att undervisa så väl två ordinarie af Förvaltningsutskottet antagne elever, hvilka skulle årligen utexamineras, som ock de tillfällige elever, som under någon kortare tid skulle vilja inhemta kunskap om handteringen; och har Hushållningssällskapet, tillika med län på billiga vilkor, befordrat inrättandet af så kallade distrikt-mejerin, som vid 1870 års utgång till ett antal af sju funnos i länet.

K. M:ts Befallningshafvandes femårsberättelser 1866—1870. Vestmanlands län.

Förhållandet med *hästafveln* vid det inom länet befintliga Strömsholms stuteri synes af efterföljande tabell:

	Antal.						Af stuteriets hingstar betäckta			Vid stuteriet födda föl.		
	Hingstar			Ston			ston, tillhörande stuteriet.	ston, tillhörande private vid Strömsholm.		Hingst-föl.	Sto-föl.	Summa.
	över 4 år gamla.	under 4 år gamla.	Summa.	över 4 år gamla.	under 4 år gamla.	Summa.		å andra orter inom länet.	3 andra orter inom länet.			
År 1866.....	44	57	101	47	58	105	42	108	69	19	14	33
» 1867.....	39	61	100	42	53	95	41	107	92	15	12	27
» 1868.....	38	59	97	45	46	91	42	120	104	14	12	26
» 1869.....	42	53	95	42	45	87	41	140	101	10	14	24
» 1870.....	44	40	84	26	48	74	28	150	131	7	18	25
Summa	—	—	—	—	—	—	194	625	497	65	70	135

Inom andra län hafva stuteriets hingstar åren 1866—1870 betäckt 6,784 ston; och har antalet af de hvardera året genom försäljning från stuteriet afyttrade hästar uppgått

1866 till.....	12.
1867 »	31.
1868 »	25.
1869 »	29.
1870 »	42.

tillhoppa 139.

Hos enskilde jordbrukare har afveln af hästar i allmänhet icke blifvit tillräckligt uppdrifven för att fylla hvad som fordras för eget behof, utan dessa djur köpas ofta från andra orter, dock bör det erkännas, att vackra prof på inom länet födda hästar icke sällan förekomma.

I afseende på *afveln af får och svin* visar tab. N:o 3 Tab. N:o 3. att, vid jmförelse med de förhållanden, som femårsberättelserna 1856—1860 samt 1861—1865 uppgifva, antalet af nämnda husdjur blifvit minskadt. Tillgången derpå torde icke heller vara större än länets eget behof kräfver. För att vinna förädlade raser och ökad produktion så väl af det ena som af det andra djurslaget hafva dock tjenliga åtgärder blifvit af Hushållningssällskapet vidtagna.

Uppgift å antalet af de *husdjur*, som under perioden Tab. N:o 6. blifvit *dödade af rofdjur*, har, så vidt förhållandet är känt, meddelats i bifogade tab. N:o 6.

Farsoter af svårare beskaffenhet eller stor utbredning hafva icke *bland husdjuren* varit gängse under ifrågavarande period. Partiellt uppkom mjeltbrand ibland nötkreatur i trakten af Vesterås år 1868 samt tyfus eller rödsjuka bland svinkreatur i Öster-Våla socken år 1870.

De bemödanden, som *Hushållningssällskapet* ådagalagt för att inom länet uppmuntra och befordra landbrukets och dermed förenade näringars förkofran, hafva redan i det föregående på åtskilliga ställen blifvit omnämnda och torde i det följande än vidare komma att visas, men det bör här tilläggas, att sällskapet äfven genom landbruksmöten, distrikt-föreningar samt utdelande af odlingsbelöningar och låneunderstöd sökt att verka för sitt

ändamål. Nya stadgar för Sällskapet blefvo af Kongl. Maj:t fastställda den 4 Juni 1869.

Tab. N:o 4. B) Skogshushållning. Huru stor länets hela *skogsareal* är, kan icke med någon visshet uppgifvas, men af densamma utgöra på sätt bilagda tab. N:o 4 visar:

	Qvadratref.
Kungsgårdars skogar	14,283.
Boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers d:o	258,204.
Häradsallmänningar	108,362.

tillhopa 380,849,

af hvilka skogar de kungsgårdarna tillhörande, äfvensom häradsallmänningarna äro till sina nyssnämnda områden indelade till ordnad hushållning, men af boställens, kyrkors och fromma stiftelsers allenast 41,320 qvadratref; och befinnes medeltalet af *afverkningsbeloppen* å dessa skogar under ifrågavarande period hafva bestigit sig årligen:

	kubikfot.	värde Rdr Rmt.
för kungsgårdars skogar till	60,420.	3,453.
» boställens, kyrkors, läroverks och fromma stiftelsers d:o	164,787.	6,273.
» häradsallmänningar	472,434.	17,182.

Såsom i den förra femårsberättelsen blifvit uppgifvet äro *häradsallmänningarna* i länet till antalet tio, nemligen:

	Qvadratref.
I Köpings revier:	
Svedvi allmanning	5,157,60.
Bergs »	17,102,31.
Lisjö »	22,820,39.
Sämskarbo »	4,501,96.
Kungsörs »	11,258,92.
Sätterbo »	1,508,85.
I Vesterås revier:	
Norrbo allmanning	9,791,95.
Tuhundra »	9,009,87.
Siende »	707,87.
I Sala revier:	
Torstuna »	27,350,92.

Summa 109,210,64.

Den skiljaktighet, som visar sig emellan nu uppgifna areal-innehåll af häradsallmänningarna och det ofvanför omförmälda, härflyter deraf, att skogvaktare-boställenas egorymd, som vid skogarnas indelning till trakthuggning undantagits, icke ingår i det förenämnda af 108,362 qvadratref.

Af *enskildes skogar* lär efter erhållen uppgift en areal af 550,000 qvadratref vara till ordnad hushållning indelad.

Nästan allestädes, der *afverkning* sker å de till sådan hushållning indelade skogar, som tillhöra kungsgårdar eller boställen och allmänna inrättningsars hemman, beredes marken för återväxt medelst frösädd eller plantering. De fleste större enskilde skogsägare följa trakthuggningssystemet vid sina skogars afverkning samt draga äfvenledes försorg om återväxten, hvilket exempel en och annan af allmogen börjat följa. Dock upplyses för Sala revier, att hushållningen med de enskildes skogar derstädes i allmänhet befinner sig på en låg ståndpunkt.

För befrämjande af *skogsodling* har Hushållningssällskapet år 1869 anställt en skogsplantör, hvilken det åligger att emot viss ersättning gå dem af länets innevånare tillhanda, som af

hans biträde vilja begagna sig. Redan under första året blef hans verksamhet tagen i anspråk, för att å enskildes egendomar anlägga 5 plantskolor samt utsätta 25,000 björk- och 112,000 barrträ-planter.

Ekeplantering af någon betydighet har under perioden icke egt rum.

C) **Jagt och djurfångst.** Bland matnyttiga djur, som inom detta län äro föremål för jagt, märkes i första rummet elg, hvilken förekommer temligen allmänt, men äfven mycket eftersökes. Vidare finnas raphöns, tjäder, orre och hjerpe, som alla under den senare tiden ökat sig betydligt. Detta har ock varit förhållandet med hare utom under året 1870, då tillgången derpå minskades, hvartill orsaken antagits hafva varit någon sjukdom. Såsom näringsfång drivves dock ej jagten efter dessa djur, utan den betraktas hufvudsakligen såsom nöje.

För *rofdjurs dödande* hafva under ifrågavarande period Tab. N:o 5. skottpenningar blifvit utbetalade, såsom bifogade tab. N:o 5 närmare innehåller. I afseende på sådana djur må anmärkas, att vargen, som tillföre var det farligaste och ofta uppträdde i flockar, numera visar sig endast undantagsvis. Lo förekommer ock mera sällan än förr, men deremot har räff under året 1870 högst betydligt ökat sig, hvartill anledningen lär vara, att hågen för räff-idens uppsökande försvagats, sedan skottpenningarne för detta djurs fällande upphörde. Ett lika förhållande har inträffat med hönsnöken, hvilken så väl å fjäderfän som å matnyttigt vildt gör betydlig skada.

Fiske utöfvas för det närvarande såsom näring egentligen endast utåt Mälarens stränder, hvarest det torde lemna skälig förtjenst åt dem af länets innevånare, som dermed sysselsätta sig. För bedrifvandet af detta fiske har Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, i likhet med Länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala och Södermanlands län utfärdat stadgar den 17 November 1870.

I ändamål att åvägbringa omförmälda närings bättre uppkomst inom länet bekostade Hushållningssällskapet undervisning för en lämplig person vid *fiskodlingsanstalten* å Knifsta i Stockholms län, men efter hans återkomst derifrån kunde, i brist af dem, som önskade förbättra sina fisken, sysselsättning icke beredas honom, hvarför Sällskapet nödgades lemna honom frihet att efter godfinnande söka anställning. Den goda inkomstkälla, som genom ordnad utöfning af fiskerinäringen skulle kunna tillflyta befolkningen i åtskilliga delar af länet, är ännu nästan helt och hållet förbisedd.

D) **Bergs- och brukshandtering.** Vestmanlands län intager en framstående plats i afseende på denna näring och torde, när lättare kommunikationer blifvit beredda, genom vidare utveckling af densamma kunna lemna ett rikt bidrag till välståndet i vårt land. Det är i synnerhet länets stora tillgångar på jernmalm, som berättiga till en sådan förväntan.

Efterföljande tre tabb. Litt. E, F och G, rörande Tab. Litt. E, F o. G. *malmuppfördringen, jernstillverkningen* samt de för dessa ändamål *använda arbetskrafter* under åren 1866—1870, gifva en öfversigt af jernhandterings tillstånd under denna period.

Bland verk och inrättningar för jernhandtering, hvilka Tab. Litt. H. gjort sig bemärkta, äro i synnerhet *gjuterien* och dermed för- enade *mekaniska verkstäderna* i Arboga och Köping samt Ram-

näs, Surahammars, Svanå, Fagersta och Kolsva bruk. Angående de fyra förstnämnda verken hafva åtskilliga upplysningar blifvit

Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande meddelade, hvilka i tab. Litt. H sammanföras.

Tab. Litt. E.

Malm-uppfordringen.

	1866.		1867.		1868.		1869.		1870.	
	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.	Antal grufvor.	Centner.
Norbergs socken.....	38	1,061,678	20	1,038,127	23	1,250,643	24	1,728,697	24	1,893,955
Vestanfors d:o.....	1	—	1	1,540	1	2,400	1	4,200	1	3,000
Skinskattebergs d:o.....	4	139,185	3	127,090	4	133,735	4	162,430	5	220,649
Sala.....	11	67,857	12	65,495	7	55,385	5	56,500	3	79,985
Summa	54	1,268,720	36	1,232,252	35	1,442,163	34	1,951,627	33	2,197,589

Tab. Litt. F.

Jerntillverkningen.

	1866.		1867.		1868.		1869.		1870.	
	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.	Antal verk.	Centner.
Tillverkning af tackjern och gjutgods direkt ur masugnarna.....	17	408,244,81	17	441,359,81	18	471,150,16	17	557,100,71	17	513,600,92
Tillverkning af gjutgods vid gjuterien.....	2	20,018,55	2	19,994	3	24,569,25	3	23,569,62	3	24,348,91
Stångjernstillverkning.....	36	370,663,30	35	391,004,98	34	462,706,56	32	476,362,33	34	589,969,10
Jernmanufaktur och stål.....	10	32,546,76	12	68,777,32	10	82,780,67	10	95,210,51	9	106,765,69

Tab. Litt. G.

Använd arbetskraft.

	Vid jerngrufvorna.			Vid jernverken.					Summa summarum.
	Antal ständiga arbetare.	Antal tillfällige arbetare.	Summa.	Masugnarnar.	Stångjernsverk.	Manufakturverk och gjuterier.	Ej klassificerade arbetare.	Summa.	
				Antal arbetare.	Antal arbetare.	Antal arbetare.			
År 1866.....	229	22	251	307	529	130	57	1,023	1,274
» 1867.....	216	34	250	290	482	345	135	1,252	1,502
» 1868.....	221	36	257	291	546	372	135	1,344	1,601
» 1869.....	268	35	303	325	539	335	173	1,372	1,675
» 1870.....	292	27	319	319	642	224	197	1,382	1,701

Tab. Litt. H.

Jerntillverkning.

	1866.			1867.			1868.			1869.			1870.		
	Tillverkningsbelopp.	Tillverkningsvärde.	Arbetare.	Tillverkningsbelopp.	Tillverkningsvärde.	Arbetare.	Tillverkningsbelopp.	Tillverkningsvärde.	Arbetare.	Tillverkningsbelopp.	Tillverkningsvärde.	Arbetare.	Tillverkningsbelopp.	Tillverkningsvärde.	Arbetare.
	Centner.	Rdr Rmt.	Antal.	Centner.	Rdr Rmt.	Antal.	Centner.	Rdr Rmt.	Antal.	Centner.	Rdr Rmt.	Antal.	Centner.	Rdr Rmt.	Antal.
Vid Arboga gjuteri och mekaniska verkstad.....	14,679	178,211	120	15,556	184,284	118	13,180	181,342	113	13,294	184,907	116	13,597	190,602	131
» Köpings d:o d:o.....	5,706	90,100	82	4,918	88,285	63	5,682	91,500	70	6,042	94,297	80	6,277	123,645	86
» Ramnäs bruk.....	24,433	157,374	35	22,626	141,790	35	34,270	197,148	60	51,556	291,779	70	55,161	303,255	80
» Surahammars d:o.....	19,368	242,343	178	26,395	495,314	196	28,631	489,816	202	29,572	460,522	165	36,105	551,983	169

Gjuterien och mekaniska verkstäderna i Arboga och Köping anlades begge år 1856 samt började arbeta, det sistnämnda verket 1857 och det förra 1858. De drivas begge med vattenkraft.

Tillverkningen har hufvudsakligen utgjort:

vid Arboga gjuteri och verkstad: ångmaskiner, ånghammare, blåsmaskiner, turbiner, valsverk, qvarn-, såg- och tröskverk, berg- och vattenuppfodringsmaskiner för grufvor, verktygsmaskiner af flere slag samt jernvägsmateriel, hvaribland hårdgjutna jernväghjul vunnit användning vid de flesta smalspåriga jernvägar i vårt land, i Norge och Ryssland, äfvensom vid spårvägar i Köpenhamn, London, Glasgow och Edinburg;

vid Köpings gjuteri och verkstad: ångmaskiner, qvarn-, såg- och valsverk, turbiner, jerntroppor och andra arbeten till byggnader, gasverk, verktygsmaskiner, såsom jernsvarfvar och dylikt, hvilken sistnämnda tillverkning under femårsperioden 1866—1870 varit den förherrskande och funnit afsättning till gevärsfaktoriern i Karl Gustafs stad och vid Husqvarna, äfvensom till de flesta mekaniska verkstäder inom landet och utomlands till Norge, Danmark och Finland.

För arbetarnes räkning är vid Arboga verkstad ett läsebibliotek anordnad och vid begge verken finnas sjuk- och begravningskassor. I afseende på arbetspersonalen vid Köpings verkstad har anmärkts, att den till största delen är tillärd på stället och nästan utan undantag kommen från staden eller närmaste trakter derintill samt i allmänhet utmärkt för nykterhet och redbarhet.

Vid Ramnäs bruk blef år 1868 valsverk för gröfre och finare arbeten inrättadt. Tillverkningen, som till nämnda år gått på England, Tyskland och Amerika, har sedermera blifvit afsatt på Danmark, England, Frankrike och Ryssland, men äfven delvis funnit afnämmande inom landet.

Å Surahammars bruk tillverkades år 1866 egentligen plåt samt knipp- och bultjern, men samma år ombyggdes en del af verkstäderna för tillverkning af jernvägsmateriel, i följd af hvilket byggnadsföretag arbetet för jernstillverkningen hindrades och beloppet af densamma icke obetydligt nedgick. Men den har sedermera, såsom tab. Litt. H visar, åter stigit, utgörande hufvudsakligen ångpanne- och fartygsplåt samt axlar och hjul för jernvägarnes behof. Afsättningen har till större delen varit inom landet, men de senare åren äfven skett på Finland och Ryssland.

Arbetarnes ställning vid förenämnda tvenne bruk är i allmänhet god. Vid Surahammar är en sjuk- och begravningskassa inrättad.

I länet finnas, såsom bekant, äfven så kallade ädlare verk, bland hvilka det förnämsta är

Sala silfververk. Under perioden 1861—1865 lemnade detta verk årligen i medeltal 1,843 skålp. 57 ort bergfint silfver samt har nu gifvit

	skålp.	ort.
år 1866.....	1,955	97,
» 1867.....	2,082	14,
» 1868.....	2,299	10,
» 1869.....	2,200	10,
» 1870.....	2,152	28,
	tillhoppa 10,689	59,

hvilket i medeltal för hvarje år utgör ett belopp af 2,137 skålp. 92 ort bergfint silfver eller 294 skålp. 35 ort mera än medel-

tillverkningen under nästföregångna femårsperioden varit. Den egentliga afraden till staten utgör en tiondedel af tillverkningen.

I fråga om den så kallade Sala silfververks ränte-ersättningsfond har femårsberättelsen för 1861—1865 upplyst, att denna fond sistberörda år utgjorde 192,671 Rdr 21 öre; och har densamma sedermera årligen förökats i enlighet med nedanstående uppgift, nemligen:

år 1866 till.....	205,271 Rdr 86 öre.
» 1867 »	219,164 » 31 »
» 1868 »	234,021 » 30 »
» 1869 »	250,792 » 11 »
» 1870 »	268,451 » 41 »

För tillverkningen vid de öfriga ädlare verken inom länet lemnar efterföljande tabell en summarisk redogörelse.

	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.	Centner.
Koppar. Ridderhyttan	820,45	936,37	755,62	954,10	1,353,95
Messing och kopparmanufaktur. Skultuna.....	3,182,38	2,215,82	3,549,36	4,409,23	5,653,30
Bly. Sala silfververk	1,022,72	979,87	978,53	1,078,56	895
Blyerts. Fagersta	—	—	862,30	320	760
» Norberg.....	351,50	—	376,75	—	140,10

Kopparmanufaktur började vid Skultuna år 1868. Under år 1870 utfärdades resolution rörande anläggning vid Molnebo bruk i Vester-Löfsta socken af ett verk för tillverkning af koppar, nickel, bly, m. m.

Följande tabell innefattar upplysning om den *arbetskraft*, som vid samtliga de ädlare verken blifvit under ifrågavarande period använd.

	Silfver- och blyverk.	Kopparverk.	Andra ädlare verk.	Summa.
	Antal arbetare.	Antal arbetare.	Antal arbetare.	Antal arbetare.
År 1866.....	324	79	147	550
» 1867.....	341	82	145	568
» 1868.....	357	83	148	588
» 1869.....	356	79	146	581
» 1870.....	357	69	154	580

Till de näringar, som hemta sina råämnen utur mineralriket, hörer äfven kalkbränning, hvilken utöfvas på några ställen inom Salbergs och Bergslags fögderin, äfvensom vid Sala stad, hvarest den största tillverkningen sker, utgörande denna efter uppgift för år 1870 ett belopp af 40,000 kubikfot.

E) Fabriker och handtverkerin. För dessa näringar redovisas i tabb. N:is 7 a och 7 b. Ibland de viktigare af fabrikerna äro de vid Sörqvarn i Kolbäckes socken för tillverkning af bennjöl och superfosfat samt en tobaks- och en tändsticksfabrik i Vesterås. Handtverkerien äro icke talrika och afse hufvudsakligen blott de för orten nödvändigaste artiklar. Vid jemförelse med uppgifterna för perioden 1861—1865 kunde man föränledas tro, att ifrågavarande näringsgrenar befunne sig

i tillbakaskridande eller åtminstone icke under senare tiden gått framåt. Skulle detta vara händelsen, så läser väl kommunikationernas svårighet, hvarigenom näringslivet nödvändigt måste lida, vara en orsak dertill. Dock må bemärkas, att fabrikenas produkter i allmänhet anses för goda samt att i handtverkerien, serdeles i vissa af dem, en icke ringa skicklighet hos flere enskilde idkare är att finna.

Bränvinsbränning utöfvas icke inom detta län i någon högre grad. Vid ifrågavarande periods början funnos åtta brännerin, af hvilka fyra drefvos på landsbygden och fyra i städer, men

	Antal brännerin.	Tillverkningsbelopp: kannor.
År 1866.....	8	330,309,5
» 1867.....	4	180,787
» 1868.....	6	245,541
» 1869.....	4	156,468,5
» 1870.....	3	186,477,5
Summa tillverkning	—	1,099,583,5
Medeltal för hvarje år	—	219,916,7

vid slutet af densamma hade deras antal nedgått till tre, deraf ett på landsbygden och två i städer. Vidstående tabell visar de under perioden inträffade förändringarna äfvensom årliga beloppet af tillverkad vara.

F) Huslöjd och binäringar. *Snickar-arbete*, i synnerhet tillverkning af stolar, äfvensom förfärdigande af laggkärl bedrifves med framgång såsom huslöjd inom Öster-Våla, Nora och Harbo socknar i nordöstra delen af länet.

Mattväfnad af nöthår tillverkas i Fläckebo och derintill gränsande socknar.

Biskötsel. För att uppmuntra denna nyttiga näring har Hushållningssällskapet anställt en serskild bi-odlare, hvilken emot bestämd ersättning meddelar råd och undervisning i handteringen efter den så kallade Dzierzonska metoden. Väl öfvas ock biskötsel på sina ställen, men någon större håg derför har ännu icke förmärkts.

Varuforsling fortfar att inom vissa trakter af länet idkas såsom ett sätt för jordbrukaren att vinna bättre utkomst. Den är äfven, så länge förbättrade kommunikationer medelst jernvägar icke kommit till stånd, ett nödvändigt fortskaffningsmedel för jordbrukets och bergshandterings alster.

4. Kommunikations-anstalter och varubyten.

A) Landkommunikationer. Ehuru Vestmanlands län, såsom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes berättelse för åren 1861—1865 visar, länge känt behovet af en länet i dess helhet genomlöpande jernbana, har det likväl, äfven under den nu ifrågavarande femårsperioden, nödgats finna sig i saknad af de fördelar, en sådan kommunikationsled skulle medföra för tillgodogörandet af de betydande medel till välstånd, hvilka af naturen blifvit länet beskärda. Inom detta hade väl, under förutsättning af *statens norra stambanas* utsträckning från Tureberg på Stockholm—Uppsala-linien öfver Sevala åt Krylbo vid Avesta och vidare till Storvik på Gefle—Dala-banan, om hvilken ban-anläggning Kongl. Maj:t äfven till 1870 års Riksdag framställde nådig proposition, aktieteckning skett för åstadkommande af en jernväg från Köping öfver Vesterås till Sevala, medelst hvilken statens norra och vestra stambanor skulle sammanbindas, men frågan derom föll genom Riksdagens beslut att anslå medel för Uppsala-banans fortsättning öfver Sala till Storvik, hvilken sträckning, om än tillfredsställande för den mindre del af länet, som

af densamma beröres, likväl icke har egenskapen att lätta samfärdseln inom de största, folkrikaste och mest producerande delarne af detsamma. Men de lifliga önskingar, som innevånarne i dessa sistnämnda trakter fortfarande hyste för genomförandet af tanken på en direkt jernvägsförbindelse med rikets hufvudstad, äfvensom med bergslagen och de vestra delarne af vårt land, hade redan innan 1870 års utgång gifvit sig tillräckligt tillkänna för att derpå kunde grundas förhoppningar om beredvillighet till stora uppoffringar för ett sådant mål, hvilket ock numera kan betraktas såsom nära vunnet.

Såsom en för länets sydvästliga del gagnarlig tilldragelse må anföras, att den så kallade *Köping—Hult-jernvägen* efter åtskilliga svårigheter blifvit utsträckt från sin förra ändpunkt vid Arboga till Köpings stad och hamn samt den 7 Oktober 1867 på denna bandel öppnad för trafik. Af oförmälda jernbana ligger dock endast omkring 2 mil inom länet.

De *öfriga mindre jernbanor*, som finnas inom länet, äro Tab. Litt. I. Norbergs jernväg, hvilken, 1,60 mil lång, sammanbinder Nor-

Tab. Litt. I.

	Norbergs jernväg.						Köpings—Uttersbergs jernväg.					
	Byggnads-kostnad per mil intill årets slut. Rdr Rmt.	Resande.	Gods.	Inkomster.	Utgifter.	Behållen inkomst.	Byggnads-kostnad per mil intill årets slut. Rdr Rmt.	Resande.	Gods.	Inkomster.	Utgifter.	Behållen inkomst.
		Antal.	Centner.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.		Antal.	Centner.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.
År 1867.....	405,889	3,374	772,322	61,854	31,539	30,295	226,220	8,743	507,288	59,555	37,612	21,943
» 1868.....	407,099	3,587	804,862	62,995	31,263	31,732	229,217	14,087	608,453	71,679	42,842	28,837
» 1869.....	409,414	4,329	1,070,234	84,088	35,736	48,352	230,696	16,659	809,464	88,610	48,063	40,547
» 1870.....	413,877	4,281	976,852	78,109	34,105	44,004	230,732	17,705	849,374	90,897	52,854	38,043

bergs grufvefält med sjön Åmanningen och Strömsholms kanal, samt Köpings—Uttersbergs-banan, som löper emellan staden Köping och Uttersbergs bruk, 3,40 mil lång. Om anläggningen af dessa tvenne jernvägar har upplysning blifvit gifven i Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes förra femårsberättelse; och utvisar tab. Litt. I rörelsen å desamma och hvad behållen inkomst de lemnat under åren 1867—1870.

Tab. N:o 8. Enligt hvad bifogade tab. N:o 8 innefattar, utgör den sammanlagda längden af *lands-, härads- och socknevägarne* i länet nära $175\frac{2}{3}$ mil. Under perioden har en ny landsväg om $1\frac{5}{36}$ mil emellan Engelsbergs bruk och Aspbenning i Bergslags fögderi blifvit fulländad och afsynad. Kostnaden för anläggningen deraf, 19,000 Rdr, har utgått med 14,700 Rdr af statsmedel och 4,300 Rdr från kommunerna. Derjemte har inom Salbergs fögderi 960 fot allmän landsväg blifvit omlagd, till hvilket arbete staten bidragit med 1,000 Rdr och kommunerna med 183 Rdr 25 öre samt för öfrigt frivilliga sammanskott skett med 183 Rdr 57 öre och 490 dagsverken.

I länet funnos vid periodens slut, på sätt nyssnämnde tabell jemväl angifver, 33 *gästgifvaregårdar*, vid hvilka alla, med undantag af tre, nemligen Granberga och Forneby i Salbergs samt Vånsjö i Väsby fögderi, skjutsningen var ställd på entreprenad; och hafva statsbidrag till kostnaden deraf blifvit tilldelade för

år 1867:	6	skjutslag	med	tillhops	2,700 Rdr	46 öre,
» 1868:	6	»	»	»	2,406 »	14 »
» 1869:	7	»	»	»	2,720 »	75 »
» 1870:	7	»	»	»	2,962 »	26 »

Hela antalet af de under ifrågavarande period utgångna skjuts-hästar har utgjort 62,002, hvaremot detta antal under åren 1861—1865 uppgick till 88,186.

B) *Sjökommunikationer*. Genom Vestmanlands län gå Strömsholms och Hjelmare kanaler, den förre i sträckning från länsgränsen emot Kopparbergs län vid sjön södra Barken ned till Mälarefjorden Galten, den senare med sin nordliga del från gränsen emot Södermanlands län söder om Krok- och Hafssjöarne till Arboga å. Under perioden har å *Strömsholms kanal* rörelsen nästan fortfarande varit i stigande, hvaremot den å *Hjelmare kanal* synes hafva aftagit. Till vidare upplysning i detta hänseende åberopas följande tabell.

	Strömsholms kanal.			Hjelmare kanal.		
	Segelfartyg och båtar.	Ångfartyg.	Afgifter af trafiken.	Segelfartyg och båtar.	Ångfartyg.	Afgifter af trafiken.
	Antal.	Antal.	Rdr Rmt.	Antal.	Antal.	Rdr Rmt.
År 1866.....	1,752	375	84,152	715	110	17,894
» 1867.....	2,096	350	96,692	674	78	15,372
» 1868.....	2,197	411	98,551	668	127	15,151
» 1869.....	2,709	404	111,413	517	92	15,670
» 1870.....	2,813	409	97,240	458	73	11,985

Den växande trafiken å Strömsholms kanal är framkallad af bergs- och brukshandteringens ökade verksamhet i de orter inom och utom länet, för hvilken denna kanal utgör vanlig led för samfärdseln med rikets hufvudstad och andra österut liggande handelsplatser. Hjelmare kanal genomskär väl en sydlig del af

länet, men är af ringa inflytelse på detsamma intressen i närings- och handelsväg.

Med vidsträckta stränder utåt *Mälaren* har länet äfven på denna sjö kommunikation med österut belägna närmare och fjerrare trakter. De förhållanden, som i anledning häraf äro att i förevarande berättelse vidröra, skola i korthet meddelas i sammanhang med nedanstående underrättelser om länets sjöfart och handel. En obetydlig del af länet begränsas i söder af sjön *Hjelmaren* och kan derigenom hafva farled till öfriga orter vid samma sjö.

C) *Post- och telegrafanstalter*. För den allmänna postens befordrande äro *postkontor* inrättade i länets fyra städer, äfvensom vid Strömsholm och i Norberg, en postexpedition i Stjernvik samt tretton poststationer, nemligen vid Bernshammar, Heby, Hvittinge, Karleby, Kolsva, Kungsör, Salbo, Surahammar, Uttersberg, Valskog, Vestanfors, Östanbro och Öster-Våla. *Postdiligens* går året om emellan Vesterås, Sala och Falun samt vintertiden emellan Vesterås och Uppsala å ena samt Vesterås och Köping å den andra sidan. För öfrigt föres *posten* dels på kärra, dels med jernväg, der sådan finnes att begagna, och dels med ångbåt under den tid öppet vatten gifves.

Kronobrefbäringen är på de linier, hvarest sådan är af behofvet påkallad, i allmänhet upplåten på entreprenad.

För *elektrisk telegraf* finnes en station af andra klassen i Vesterås, fyra stationer af tredje klassen, nemligen i Arboga, Köping, Norberg och Surahammar, samt två privatstationer, den ena i Sala och den andra vid Strömsholm.

D) *Sjöfart och handel*. Rörande antal och lästetal Tab. N:is 9 a o. 9 b af de länets innevånare tillhöriga *fartyg* och *båtar*, som öfverstiga tre nylåster, äfvensom för antalet af handlande och deras betjening innehålla tabb. N:is 9 a och 9 b redogörelse. Någon synnerlig förändring i de uppgifter, som, beträffande dessa förhållanden, afgåfvos i berättelsen för perioden 1861—1865, förekommer icke; dock må anmärkas, att *seglande fartygen* minskats till antal och lästetal, under det att ångfartygen i begge afseendena ökats.

Tre af länets städer äro, såsom bekant, försedda Tab. Litt. K och L med *hamn* och idka sjöfart, Vesterås vid en fjerd af Mälaren, Arboga vid ån af samma namn och Köping vid Köpings-ån. Ett sådant läge synes gynnsamt för deras uppkomst, men något snabbt fortskridande till större välstånd har icke visat sig. Hvad Köping angår, tyckes likväl ett mera fördelaktigt förhållande hafva inträdt derstädes emot slutet af perioden. Förut hade direkt *utförsel* från denna stad till utlandet icke egt rum, men sedan staden med betydande kostnad låtit förbättra hamnen och upprensa ån, blefvo år 1870 med 8 ångfartyg och 23 seglande fartyg till utrikes ort utskeppade 55,612 centner stångjern samt 4,850 centner tackjern och ännu större export ansågs kunna för framtiden emotses. Medelst efterföljande två tabb. Litt. K och L skola för året 1870 upplysningar gifvas dels om de till ifrågavarande städer *ankomna* och derifrån *afgångna fartyg* af tre nylåster och derutöver, dels ock angående derstädes *lossade och lastade varor* äfvensom rörande *hamnavgifternas* belopp.

Marknader hållas årligen i Vesterås uti September, i Sala uti Februari och September, i Arboga uti Februari och Oktober, i Köping uti Februari och September samt i Norbergs by uti

December 1870 blef samma jord påförd $\frac{1}{36}$ mantal, med hvilket hemmantalet i länet alltså under perioden ökats.

Skatteköp hafva blifvit beviljade å tillhopa $\frac{3}{24}$ mantal, neml.:
 år 1866 å $\frac{1}{24}$ mantal Bergströmstorp N:o 1 i
 Skinskattebergs socken emot en köpe-
 skilling af..... 5 Rdr 33 öre.
 » » å $\frac{1}{12}$ mantal Läckebo N:o 1 i d:o soc-
 ken emot d:o d:o..... 10 » 66 »

Summa Rmt 15 Rdr 99 öre.

Tab. N:o 12. *Kronouppbörd.* För förhållandet med denna under åren 1866—1870 har redogörelsen skett i tab. N:o 12, bilagd förevarande berättelse; och må här allenast tilläggas, att de restantier, som i nämnde tabell finnas uppgifna, icke äro af beskaffenhet att förtjena uppmärksamhet, enär de till största delen bestå af bötesmedel och sådana poster, som icke berott på inbetalning af skattskyldige, utan af annan orsak balanserats.

Grundrätterna i Vestmanlands län, synnerligen inom den urgamla bygden utåt Mälarens strand, äro obestriddigen ganska höga i förhållande till hvad de utgöra i åtskilliga andra orter af riket, och räntegifvarne, serdeles de af allmogen, synas ock i allmänhet eftersträfvade afskrifning eller åtminstone aflösning af desamma. Det förra af dessa önskningsmål torde likväl svårigen ernås så fullständigt och så hastigt, som räntegifvarne det åstunda, och det senare kan icke, om ock beslut i sådan riktning skulle utverkas, leda till något tillfredsställande resultat med mindre än att aflösningen göres obligatorisk, hvilket ej torde öfverensstämma med de skattdragandes uppfattning af deras fördelar. Emellertid borde räntegifvarne icke förbise den verkliga fördel, som tillskyndats dem medelst Kongl. Förordningen den 23 Juli 1869 om grundrätternas omsättning i penningar, hvilken åtgärd

ovilkorligen skall, om än långsamt, verka till lindring af skattebördan i följd af penningevärdets gifna tendens att under arbetskraftens och det industriella lifvets allt högre utveckling småningom sjunka.

Skiftesverket. Om förhållandet med laga skiften i länet Tab. N:o 11 under åren 1866—1870 lemna tab. N:o 11 upplysning; och befinnes deraf, att 83 skiften blifvit sökta och $150\frac{1}{2}$ mantal skiftade.

Af länets nuvarande hemmantal hade vid 1870 års slut $1,662\frac{19}{24}$ mantal undergått fastställt enskifte eller laga skifte å alla egorna samt $85\frac{1}{2}$ mantal å endast inegorna. Vid samma tid voro $27\frac{3}{16}$ mantal föremål för laga skifte å alla egorna och $5\frac{1}{4}$ mantal å endast inegorna; och kunde de byar och hemman, hvarå, till följd deraf att de innehades af mera än en egare, laga skifte möjligen komma i fråga, beräknas till omkring 200 mantal. Som i medeltal under perioden laga skiften årligen afslutats å 30 mantal, skulle, om dylika förrättningar komme att vidare fortgå med samma omfattning, det inträffa, att inom en ej aflägsen tidpunkt alla hemman uti länet undergått laga skifte.

I följd af laga skiften hafva *understöd af allmänna medel till utflyttningar* beviljats och utbetalts:

år 1866 till 105 åboar med tillhopa	15,900 Rdr —
» 1867 » 93 » » »	13,125 » —
» 1868 » 49 » » »	6,937 » 50 öre.
» 1869 » 49 » » »	7,167 » 8 »
» 1870 » 33 » » »	5,025 » —

Angående *hemmansklyfningar* och *jordafsöndringar*, som under perioden blifvit afslutade, är uppgift meddelad i en tabell å sida 8.

För *jordområde och egendommar i städerna* redogöres Tab. N:o 10 b. uti tab. N:o 10 b.

6. Politi.

A) *Undervisningsanstalter.* Af *elementarläroverk* finnes ett högre fullständigt i Vesterås samt lägre i de öfriga länets städer, nemligen ett femklassigt i Arboga, ett treklassigt i Sala och ett tvåklassigt i Köping. Deras verksamhet har, så vidt för länsstyrelsen är bekant, icke under perioden varit underkastad några långvarigare afbrott.

Folkundervisningen är, såsom redan blifvit nämndt, inom Tab. Litt. M. detta län föremål för synnerlig omvårdnad. Uti nedanstående tab. Litt. M, hafva uppgifter för år 1870 blifvit meddelade om antalet af befintliga folkskolor samt der undervisade barn.

För Österunda socken hafva uppgifterna för år 1868 måst begagnas, och den mindre del af Fellingsbro kontrakt, som tillhör länet är icke upptagen.

Tab. Litt. M.

Folkundervisningen 1870.

	Antal skolor.				Antal barn, undervisade i				Antal barn, som saknat undervisning		
	Fasta folkskolor.	Flyttande folkskolor.	Småskolor.	Summa.	Fasta folkskolor.	Flyttande folkskolor.	Småskolor.	Summa.	till följd af naturfel.	af annan orsak.	Summa.
Vesterås stift.											
Domprosteriet.....	17	—	27	44	1,328	—	973	2,301	4	7	11
Munktorps kontrakt.....	11	1	20	32	980	85	773	1,838	9	—	9
Köpings d:o.....	12	6	21	39	909	516	626	2,051	11	—	11
Arboga d:o.....	7	—	12	19	704	—	386	1,090	9	4	13
Fernebo d:o.....	9	8	35	52	713	671	1,163	2,547	15	5	20
Sala d:o.....	8	1	23	32	553	65	951	1,569	—	—	—
Uppsala stift.											
Österunda socken af Lagunda d:o.....	1	—	—	1	74	—	—	74	—	—	—
Södra Fjerdhundra d:o.....	9	5	9	23	667	338	162	1,167	10	—	10
Norra Fjerdhundra d:o.....	5	7	3	15	417	608	72	1,097	7	11	18
Strengnäs stift.											
Torpa och Kung Karls socknar af V. Rekarne d:o	2	—	2	4	294	—	66	360	1	—	1
Summa	81	28	152	261	6,639	2,253	5,172	14,094	66	27	93

De statsbidrag, som under perioden tilldelats kommunernas skolväsende hafva utgjort följande:

	1866.	1867.	1868.	1869.	1870.
	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.
Kommunernas andel i personlig skyddsafgift	16,490,62	16,631,88	16,670,02	16,676,86	16,715,13
Anslag till folkskoleväsendets utveckling och förbättring	1,467,00	2,100,17	3,236,50	3,556,00	3,388,00
För höjande af folkskolelära- nes löner till det fastställda minimum	3,184,26	2,710,00	3,326,00	3,128,00	3,147,00
D:o d:o utöfver 400 Rdr	100,00	200,00	160,00	301,00	511,00
Särskilt understöd till folk- skolelärares aflönande	400,00	395,00	410,00	430,00	430,00
Summa	21,641,88	22,037,05	23,852,52	24,091,86	24,191,13

Reglering af presterskapets inkomster har blifvit af Kongl. Maj:t i nåder fastställd

år 1866 för	6	pastorat,
» 1867 »	13	»
» 1868 »	4	»
» 1869 »	9	»
» 1870 »	15	»

tillhopa 47 pastorat.

B) Kreditanstalter. För Mälareprovinsernas enskilda bank har Kongl. Maj:t den 17 November 1865 beviljat förlängd oktroy på 10 år, att räkna från och med den 1 Augusti 1867. Nämnda banks centralkontor är fortfarande i Vesterås, hvarjemte den har afdelningskontor i Arboga samt kommissionskontor i Köping, Sala och Norberg. Mälareprovinsernas enskilda hypoteksförening har komiterade för länet, hvilka sammanträda i Vesterås och är ett afdelningskontor för Upplands enskilda bank inrättadt i Sala.

Tab. N:o 13. Sparbanker. Såsom i föregående femårsberättelser är omfördt, finnas i länet 7 sparbanker, nemligen Vesterås stads, Vestmanlands läns, Sala, Arboga och Köpings samt Heds och Simtuna. Den gagnande verksamhet, som dessa inrättningar under perioden utöfvat genom att uppsamla och göra fruktbarande den mindre bemedlade befolkningens och i synnerhet arbetsklassens besparingar, synes af de i tab. N:o 13 sammanförda uppgifter. Utur dessa må här upptagas, att vid 1865 års slut antalet af samtliga delegare i nämnda sparbanker utgjorde 4,861 och deras innestående behållningar tillhopa 732,533 rdr samt att vid utgången af år 1870 delegarnes antal stigit till 7,839 och deras behållningar till 1,189,705 rdr.

C) Försäkrings-inrättningar. Länets Brandstodsbolag, hvilket år 1866 hade ett ansvarighetsbelopp af 40,705,870 rdr, hade år 1870 ökat detsamma till 46,943,280 rdr. Närmare upplysningar om denna anstalt inhemtas af efterföljande tabell.

Ränte- och kapitalförsäkrings-anstalten i Stockholm har, såsom Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes berättelse för åren 1856—1860 innehåller, inrättat ett emottagningskontor i Vesterås, hvarest insättningar få göras; och har Hushållnings-sällskapet anslagit medel till arvode åt räkenskapsföraren och smärre omkostnader. Äfven landstinget anvisade år 1870 ett

	Ansvarighets- belopp.	Brandskade- ersättningar under året.	Uttaxering på hvarje 100 Rdr af ansvarig- hetsbeloppet.
Vid brandstodsårets slut			
den 14 Mars 1866..... Rmt Rdr	40,705,870	25,889,52	0,7
» » » 1867..... » »	42,494,600	18,351,98	0,7
» » » 1868..... » »	44,160,210	10,818,90	0,7
» » » 1869..... » »	45,546,330	26,189,82	0,7
» » » 1870..... » »	46,943,280	28,675,43	0,7

belopp för att befrämja ändamålet af ifrågavarande anstalt genom ombud på serskilda ställen i länet, men dessa ombuds verksamhet började först vid sistnämnda års slut. Förhållandet med insättningarna under perioden 1866—1870 har varit följande:

år 1866 insattes af 76 personer tillhopa	1,345	Rdr,
» 1867 » » 108 » »	5,946	»
» 1868 » » 94 » »	2,951	»
» 1869 » » 170 » »	8,107	»
» 1870 » » 169 » »	10,610	»

Summa af 617 personer tillhopa 28,959 Rdr.

Under perioden 1861—1865 hade 477 personer insatt 9,496 rdr och under perioden 1856—1860 ett antal af 510 personer insatt 12,553 rdr.

Välgörenhetsstiftelser finnas flere inom länet, men som femårsberättelsen 1856—1860 innehåller hvad om dem hufvudsakligen är att säga, får Eders Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i underdånighet åberopa densamma.

Fattigvården. I afseende på denna länets viktiga an- Tab. N:o 14. gelägenhet hafva upplysningar blifvit gifna i bifogade tab. N:o 14. Deraf inhemtas, att vid slutet af nu ifrågavarande period 2,104 fattige njöto full försörjning och 3,227 understöd men icke full försörjning; och uppgingo kommunernas utgifter härför till 139,671 rdr. Jemföres detta med förhållandet år 1865, så befinnes, att hela antalet af försörjnings- och understödstagare då var 4,449 samt kostnaden för deras vård 97,163 rdr. Beträffande både antalet fattighjon och kostnaden för hvarje enskildt sådant förmärkes alltså stegring, som dock möjligen till icke ringa del kan härflyta från mindre riktig tillämpning af gällande fattigvårdslag.

D) Sjukvårdsanstalter. Under perioden hafva viktiga förbättringar blifvit vidtagna å dessa anstalter i det att icke blott nybyggnad skett af lasarettet och kurhuset i Vesterås, hvilket derefter i Augusti månad 1867 öppnades för sjukens emottagande, utan ock 3 nya sådana anstalter inrättats, nemligen i Sala, Köping och Norberg, af hvilka lasarettet och kurhuset i Sala och Köping öppnades vid början af år 1868 samt det i Norberg i Juli månad samma år. Kostnaderna för dessa sjukhusbyggnader samt för anskaffande af dertill hörande inventarier hafva uppgått till sammanlagt 252,622 rdr 89 öre och blifvit bestridda dels af besparade kurhusmedel samt anslag af landtvärns-kassan och dels genom uttaxering af landstingskatt.

Upplysning om antalet af underhållsdagar för sjuke samt om inkomster och utgifter vid ifrågavarande anstalter under den del af perioden, de varit i verksamhet, är att inhemta af efterföljande tabell.

Uppgift om antalet af underhållsdagar för sjuke samt om inkomster och utgifter.

	Medeltal för åren	Underhållsdagar			Inkomster.				Utgifter.			
		på kur- huset.	på lasa- rettet.	Summa.	Kurhus- avgifter.	Legosängs- avgifter.	Kollekt- medel och diverse.	Summa.	Underhållskostnad		Deraf för mathåll- ningen	
									total.	per dag för hvarje patient.	total kostnad.	per dag för hvarje patient.
		Antal.	Antal.	Antal.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.	Rdr Rmt.
Vesterås lasarett och kurhus	1866—1870	2,309	10,430	12,739	8,669,43	4,339,83	3,922,18	16,981,44	13,280,44	1,04	4,475,40	0,35
Sala » » »	1868—1870	554	3,711	4,265	3,593,08	1,360,70	1,594,63	6,548,41	4,965,17	1,16	1,720,32	0,39
Köpings » » » ...	1868—1870	1,412	9,021	10,433	4,199,83	3,537,73	1,867,03	9,604,59	8,775,69	0,84	3,565,61	0,34
Norbergs » » »	1868—1870	52	3,046	3,098	1,618,75	1,221,33	5,72	2,845,80	3,294,76	1,06	1,240,81	0,40

Vesterås slott i Landskansliet och Landskontoret den 16 November 1872.

REINHOLD CHARPENTIER.

L. W. Ahlm.

A. R. Ahlberg.

Tab. No 1.
FOLKMÄNGD.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Den 31 December enligt Husförhållningarna.			Enligt de mantalslängder, som upprättats vid slutet af motstående år.						Utskrif- nings- manskap.	Enligt årets mönster- rullor approbe- rade be- värings- skyldige.
							Hela folkmängden af				
	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.	Mankön.	Qvinkön.	Summa.		
Å landsbygden.											
År 1866.....	46,948	50,055	97,003	46,024	49,190	95,214	20,952	23,776	44,72	3,844	510
» 1867.....	47,693	50,482	98,175	46,946	50,059	97,005	21,446	24,404	45,850	3,878	472
» 1868.....	47,694	50,638	98,332	47,501	50,399	97,900	21,711	24,577	46,288	3,789	517
» 1869.....	47,721	50,742	98,463	47,471	50,486	97,957	21,823	25,837	47,660	3,740	582
» 1870.....	48,147	51,005	99,202	47,820	50,717	98,537	22,008	25,101	47,109	3,769	492
I städerna.											
<i>Vesterås.</i>											
År 1866.....	2,172	2,835	5,007	2,226	2,878	5,104	979	1,238	2,217	166	27
» 1867.....	2,241	2,900	5,141	2,288	2,935	5,223	1,067	1,310	2,377	152	34
» 1868.....	2,237	2,879	5,116	2,294	2,920	5,214	1,072	1,342	2,414	165	32
» 1869.....	2,253	2,923	5,176	2,334	2,982	5,316	1,115	1,446	2,561	158	35
» 1870.....	2,357	3,010	5,367	2,406	3,045	5,451	1,154	1,441	2,595	178	23
<i>Sala.</i>											
År 1866.....	1,707	2,077	3,784	1,654	2,042	3,696	736	864	1,600	116	30
» 1867.....	1,762	2,097	3,859	1,695	2,098	3,793	748	873	1,621	125	17
» 1868.....	1,775	2,123	3,898	1,749	2,131	3,880	771	913	1,684	130	15
» 1869.....	1,757	2,119	3,876	1,742	2,128	3,870	765	907	1,672	129	19
» 1870.....	1,737	2,122	3,859	1,757	2,139	3,896	774	944	1,718	130	20
<i>Arboga.</i>											
År 1866.....	1,597	1,765	3,362	1,533	1,740	3,273	671	761	1,432	134	12
» 1867.....	1,582	1,823	3,405	1,506	1,776	3,282	665	773	1,438	115	18
» 1868.....	1,560	1,833	3,393	1,477	1,774	3,251	644	774	1,418	102	15
» 1869.....	1,618	1,854	3,472	1,546	1,806	3,352	706	766	1,472	101	18
» 1870.....	1,532	1,786	3,318	1,596	1,858	3,454	735	826	1,561	112	15
<i>Köping.</i>											
År 1866.....	838	1,062	1,900	853	1,063	1,916	348	473	821	73	7
» 1867.....	894	1,111	2,005	905	1,114	2,019	375	504	879	85	8
» 1868.....	934	1,151	2,085	941	1,152	2,093	394	520	914	84	14
» 1869.....	971	1,197	2,168	987	1,210	2,197	415	539	954	86	7
» 1870.....	1,019	1,268	2,287	1,031	1,276	2,307	438	574	1,012	88	8
Summa i städerna år 1870											
	6,645	8,186	14,831	6,790	8,318	15,108	3,101	3,785	6,886	508	66
I hela länet.											
Ar 1866.....	53,262	57,794	111,056	52,290	56,913	109,203	23,686	27,112	50,798	4,333	586
» 1867.....	54,172	58,413	112,585	53,340	57,982	111,322	24,301	27,864	52,165	4,355	549
» 1868.....	54,200	58,624	112,824	53,962	58,376	112,338	24,592	28,126	52,718	4,270	593
» 1869.....	54,320	58,835	113,155	54,080	58,612	112,692	24,824	29,495	54,319	4,214	661
» 1870.....	54,792	59,241	114,033	54,610	59,035	113,645	25,109	28,886	53,995	4,277	558

Tab. N:o 2.
JORDBRUK.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
	Hvete.	Råg.	Korn.	Hafre.	Blandsäd.	Ärter.	Bönor.	Vicker.	Potatis.	Andra rotfrukter.	Lin och hampa.
Qvadratref åker i medeltal använda åren 1866—1870 till odling af	217,016,8		251,725,6			16,318,8			30,721,6	3,315,2	2,497,6
Årliga utsädesbeloppet i medeltal för åren 1866—1870	23,958,9	160,183,8	55,465,2	222,490,8	29,956,8	12,366,9	522,9	4,416,8	145,790,7	—	2,249,0
Årliga skördebeloppet i medeltal för åren 1866—1870 efter utsädes afdrag	126,900,9	863,805,6	230,050,8	893,327,4	139,891,5	51,237,9	995,4	21,634,2	650,376,0	138,595,2	2,079,0
Skörd på en qv.ref åker i medeltal för åren 1866—1870 efter d:o d:o	4,6		5,2			4,5			21,2	41,8	—
Skörd i korntal af utsädet i medeltal för åren 1866—1870 efter d:o d:o	5,3	5,4	4,1	4	4,7	4,1	1,9	4,9	4,4	—	—
Anm. Odlad jord enligt kommunernas uppgifter till Jordbruks-statistiken											qv.ref 1,268,164,625.
Deraf stadsjord qv.ref 34,117,475.											
Brukningsätt:											
i två- och treskiftesbruk samt oordnade omloppsbruk											qv.ref 932,164,625
i vaxelbruk											” 336,000
											1,268,164,625.
Beskaffenhet:											
omkring Mälaren och i allmänhet på slättlandet god, i skogsarten dels medelmåttig, dels svag.											
Naturlig äng enligt förenämnda uppgifter											qv.ref 672,442,050.
Deraf stadsjord qv.ref 8,648,850.											
Beskaffenhet: dels hårdvall, dels sidvall, bärande gröfre slag af gräs utåt sjöstränder och vattendrag.											

Tab. N:o 3.
BOSKAPSSKÖTSEL.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	
	Antal vid 1870 års slut underhållna								
	Hästar		Oxar.	Tjurar.	Kor.	Ungnöt under två år.	Får.	Getter.	Svin.
	öfver tre år.	under tre år.							
På landet	12,027	761	9,159	1,724	40,060	14,699	31,145	1,300	10,029
I städerna	452	10	103	19	1,368	122	333	—	349
Summa	12,479	771	9,262	1,743	41,428	14,821	31,478	1,300	10,378

Tab. N:o 4.
SKOGSHUSHÅLLNING.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
Serskilda slag af skogar.	Areal vid periodens slut.	Till ordnad skogshushållning indelade.	Afverkningsbelopp		
	Qvadratref.		År.	kvantitet. Kub.fot.	värde. R.dr R.mt.
1) Kongl. Maj:t och Kronan omedelbart tillhörige och under dess disposition stående skogar: & kungsgårdar	14,283	10,650	1866	58,000	3,284
			1867	58,000	3,284
			1868	58,000	3,284
			1869	58,000	3,284
			1870	70,100	4,131
2) Boställens, kyrkans, läroverks och fromma stiftelsers skogar	258,204	30,886	1866	143,055	5,676
			1867	143,055	5,676
			1868	150,755	6,061
			1869	193,535	6,977
			1870	193,535	6,977
3) Härads-allmänningar	108,362	108,362	1866	502,157	17,575
			1867	449,126	15,719
			1868	440,214	15,407
			1869	523,233	18,313
			1870	447,441	18,897
4) Enskildes skogar	550,000				

Tab. N:o 5.
DÖDADE ROFDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
År.	Varg.	Lo.	Räf.	Örn.	Berguf.	Hök.	Utbetald belöning. R:dr R:mt.
1866	—	5	484	44	59	872	3,630
1867	2	2	423	46	41	837	3,304
1868	—	6	435	57	33	659	3,043
1869	2	7	225	—	15	104	1,153
1870	—	8	—	—	—	—	200
Summa	4	28	1,567	147	148	2,472	11,330

Tab. N:o 6.
AF ROFDJUR DÖDADE HUSDJUR.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
År.	Hästar.	Nöt- kreatur.	Får.	Getter.	Svin.	Fjäderfån.	Skadan beräknad i penningvärde. R:dr R:mt.
1866	—	5	100	—	—	539	1,307,42
1867	2	2	79	—	—	623	1,130,89
1868	—	5	29	—	—	733	801,59
1869	—	1	25	—	—	720	746,08
1870	—	—	25	—	—	735	812,23
Summa	2	13	258	—	—	3,350	4,798,23

Tab. No 7 a.

BRUK, GRUFVOR, FABRIKER OCH MANUFAKTUR-INRÄTTNINGAR ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.		21.														
																			Antal fabriker.			Drifkraft bestående af		Antal begagnade maskiner och redskap.	Egare eller innehafvare.		Arbetare						Summa.	Tillverkningens	
																			i gång.	ej begagnade.		kreatur.	ånga eller varmluft.		vatten.	enskilda eller innehafvare.	Bolsag.	Mästare.	öfver 18 år.		under 18 år.			kvantitet.	värde.
																								m.					q.	m.	q.	m.	q.		
Å landsbygden.																																			
Benmjölsfabrik	1	—	—	1	—	20	26	—	—	1	—	—	—	3	—	2	—	5	Benmjöl: 5,350,73 centner	37,455	47,43														
Blyertsverk	2	—	—	2	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Blyerts: 1,650,10 centner	—	—														
Bränvinsbränneri	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Bränvin: 26,310,5 kannor	—	—														
Färgerin	1	—	—	—	1	—	13	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	Vadmal: 6,000 fot. Garn: 20 ctr.	1,850	2														
Garfverin	6	1	—	—	—	—	14	6	—	—	6	3	—	2	—	—	—	11	{ Smorläder: 76 ctr. Sulläder: 24 ctr. Skinn: 23,85 ctr.	12,856	22														
Jerngrufvor	33	57	13	12	4	—	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	319	Malm: 2,197,589 ctr.	—	—														
Jernverk	61	22	—	59	4	—	61	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1,701	{ Tackjern: 513,600,92 ctr. Stång- och ämnesjern: 589,989,10 ctr. Manufaktur- och gjutgods: 111,897 ctr.	—	—														
Kimröksfabrik	1	—	—	1	—	40	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Kimrök: 191,21 ctr.	1,338	—														
Koppar- och nickelgrufvor	4	—	2	2	—	—	4	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	69	Garkoppar: 1,353,95 ctr.	—	—													
Kopparverk	2	—	—	2	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	{ Diverse messing och kopparma- nufaktur: 5,653,30 ctr.	—	—														
Messingsbruk	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	152	{ Silfver: 2,152,28 ort. Bly: 895 ctr. Silfverglitt: 340,70 ctr. ...	—	—														
Silfververk	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	357	Skoppligg: 400 ctr.	8,000	20														
Skoppliggfabrik	1	—	—	1	—	10	10	1	—	—	1	1	—	2	3	3	4	14	Superfosfat: 1,246,29 ctr.	8,734	—														
Superfosfatfabrik	1	—	—	1	—	5	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	Svafvelsyra: 658,70 ctr.	3,952	—														
Svafvelsyrefabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	2																	
Summa	117	80	15	81	10	75	179	12	—	5	8	6	—	9	3	6	4	2,634																	
I städerna.																																			
Ärelfabrik	1	—	—	—	—	3	10	1	—	—	1	6	—	—	—	—	1	—	8	—	18,000	12													
Bryggeri	1	—	3	—	—	—	1	—	—	—	1	5	—	—	—	—	—	—	6	—	25,000	30													
Bränvinsbrännerin	2	—	—	—	2	8	2	2	—	—	2	—	—	17	—	—	—	—	19	Bränvin: 160,167 kannor	—	—													
Färgerin	7	—	—	—	—	1	26	6	—	—	1	9	—	—	—	—	—	—	11	—	17,400	72													
Garfverin	12	—	6	—	—	—	299	10	—	1	1	27	—	5	—	—	—	—	33	—	83,048	159													
Gjuterin och mekaniska verk- städer	2	—	—	3	1	36	58	1	—	1	2	171	—	33	—	13	—	—	219	Gjutgods: 19,873,76 ctr.	314,247	240													
Hagelfabrik	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	4	Hagel: 1,021,20 ctr.	22,466	18													
Kalkbränneri	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6	2	8	—	—	16	Kalk: 40,000 kub.fot.	5,200	15													
Metall (-messings-) fabrik	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	—	3	—	—	—	—	4	—	6,000	8													
Tobaksfabriker	2	—	—	—	1	6	1	1	—	1	2	—	—	27	10	63	—	—	102	{ Snus: 1,427,20 ctr. Rulltobak: 850 ctr. Kardustobak: 40 ctr. Cigararer: 221 ctr.	107,407	155													
Tändsticksfabrik	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	12	3	15	20	—	51	—	10,000	—													
Summa	31	—	9	4	4	54	398	23	—	4	11	223	—	103	15	101	20	473																	

Tab. No 7b.
HANDTVERKERIN ÅR 1870.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	1.		2.	3.	4.	5.	6.
Serskilda slag.		Handtverkare.		Antal arbetare.		Bevilling för rörelsen.	Serskilda slag.		Handtverkare.		Antal arbetare.		Bevilling för rörelsen.
		m.	q.	m.	q.	R:mt R:dr.			m.	q.	m.	q.	R:mt R:dr.
Å landsbygden.													
Bleckslagare	1	—	—	—	—	1	Transport	52	5	70	3	398,50	
Garfvare	3	—	3	—	—	5	Glasmästare	6	1	3	—	28,50	
Gevärsmeder	1	—	1	—	—	2,94	Guldsmeder	7	—	11	—	53	
Kopparslagare	1	—	1	—	—	—	Gördelmakare	2	—	3	—	8	
Murare	1	—	1	—	—	1	Handskmakare	1	—	—	—	1	
Målare	5	—	3	—	—	1	Hattmakare	2	—	4	1	15	
Sadelmakare	1	—	1	—	—	—	Kakelugnsmakare	8	1	19	—	46	
Skomakare	83	—	80	—	—	38,50	Kammakare	2	—	1	—	2	
Skräddare	57	—	51	—	—	17,50	Kopparslagare	12	—	7	—	44	
Smeder	16	—	12	—	—	12	Murare	3	—	2	—	3	
Snickare	20	—	11	—	—	8	Målare	21	—	14	—	57	
Urmakare	1	—	—	—	—	—	Nålmakare	1	—	1	—	1	
Vagnmakare	1	—	1	—	—	—	Plåtslagare	2	—	—	—	—	
Summa	191	—	165	—	—	86,94	Sadelmakare	12	—	7	—	38	
I städerna.													
Bagare	10	5	16	—	—	57	Sejlare	6	1	13	—	55	
Bleckslagare	9	—	7	—	—	26	Skomakare	45	—	42	—	97,07	
Bokbindare	11	—	6	—	—	52,50	Skräddare	28	1	37	—	103	
Borstbindare	1	—	—	—	—	1	Slagtare	1	1	4	—	32	
Bryggare	1	—	9	3	—	50	Smeder	18	—	22	—	81,50	
Bundtmakare	1	—	1	—	—	5	Snickare	27	—	32	—	67	
Byggmästare	2	—	—	—	—	24	Socketbagare	3	1	2	—	16	
Färgare	7	—	6	—	—	48	Spegelmakare	1	—	—	—	1	
Garfvare	9	—	25	—	—	134	Svarfvare	6	—	2	—	5,50	
Gelbgjutare	1	—	—	—	—	1	Tunnbindare	6	—	6	—	23	
Transport	52	5	70	3	—	398,50	Urmakare	14	1	9	—	69	
							Vagnmakare	6	—	1	—	10,50	
							Summa	292	12	312	4	1,255,57	
							Summa för hela länet	483	12	477	4	1,342,51	

Tab. N:o 8.

ALLMÄNNA VÄGAR, GÄSTGIFVERIN OCH SKJUTSNING ÅR 1870.

1. Serskilda slag af vägar.	2. 3. 4. 5. Längd i mil				6. 7. 8. 9. Kostnad i R:dr Rmt för de under perioden				10. Gästgifveriens antal vid periodens slut.	11. 12. 13. Antal hästar, utgångne		
	af hvarje slag af motstående vägar	af indelade, med skjutsstationer försedda vägar	af fulländade och afsynade nya vägar	af omlagda eller förbättrade vägsträckor	fulländade nya vägar		omlagda eller betydligt förbättrade vägsträckor			år	till kungs- och krono-skjuts.	till gästgifveri-skjuts.
					af stats-medel.	af kom-munernas medel.	af stats-medel.	af kom-munernas medel.				
	vid periodens slut.		under perioden.									
Allmänna landsvägar	70 33333	58 33333	1 30000	33333	14,700	4,300	1,000	183	24	1866	420	15,256
Häradsvägar	47 33333	22 33333	—	—	—	—	—	—	3	1867	311	13,266
Socknevägar	57 33333	1 33333	—	—	—	—	—	—	2	1868	447	10,616
I städer	—	—	—	—	—	—	—	—	4	1869	523	11,017
	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1870	1,132	9,014
Summa	175 33333	82 33333	1 30000	33333	14,700	4,300	1,000	183	33		2,833	59,169
Gästgifverin med skjutsentreprenad	—	—	—	—	—	—	—	—	30			62,002

Tab. N:o 9 a.

SJÖFART ÅR 1870.

1.	2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.							9. 10. 11. 12. 13. 14. 15.							16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.						
	Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till utrikes sjöfart.							Fartyg och båtar öfver 3 nylåster, begagnade till inrikes sjöfart.							Summa under året begagnade fartyg och båtar öfver 3 nylåster.						
	Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.			Seglande.		Med ångmaskin försedda.		Besättning.		
	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.	Antal.	Låstetal.	Antal.	Låstetal.	Häskraft.	Skeppare.	Sjöfolk.
Å landsbygden	—	—	—	—	—	—	48	572,56	4	29	65	32	62	48	572,56	4	29	65	32	62	
I städerna.																					
Vesterås	1	40,50	—	—	—	1	3	7	130	3	23,82	106	10	29	8	170,50	3	28,82	106	11	32
Arboga	1	26	—	—	—	1	3	13	282	4	26,5	165	15	45	14	308	4	26,50	165	16	48
Köping	—	—	—	—	—	—	—	9	183,50	2	3,74	75	11	18	9	183,50	2	3,74	75	11	18
Summa för städerna	2	66,50	—	—	—	2	6	29	595,50	9	59,06	346	36	92	31	662	9	59,06	346	38	98
Summa för hela länet	2	66,50	—	—	—	2	6	77	1,168,06	13	88,06	411	68	154	79	1,234,56	13	88,06	411	70	160

Tab. No 9 b.

HANDLANDE OCH DERAS BETJENING ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Handlande.		Betjening.		Bevilling i och för rörelsen. R:dr R:mt.
	Män.	Qvinnor.	Män.	Qvinnor.	
Å landsbygden.					
Mom. 1. De, som idka grosshandel eller försälja varor i bod eller från annat upplagsställe	73	9	18	1	587,50
» 2. De, som utom den ort, der de äro bosatte, sjelfve eller genom andra kringföra eller annorlunda än å marknad till salu utbjuda varor	—	—	—	—	—
» 3. Utländingar, som undfått tillstånd att här i riket idka handel	—	—	—	—	—
Summa för landsbygden	73	9	18	1	587,50
I städerna.					
Enligt 1:sta mom.....	95	33	88	15	2,511,85
» 2:dra mom.....	—	—	1	—	12
» 3:dje mom.....	—	—	—	—	—
Summa för städerna	95	33	89	15	2,523,85
Summa för hela länet	168	42	107	16	3,110,85

Tab. N:o 10 a.

HEMMAN OCH JORDLÄGENHETER M. M. Å LANDSBYGDEN, ÅR 1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
Hemman och jordlägenheter af alla slag, efter olika natur, vid femårsperiodens slut.	Hemman.			Antal				Taxeringsvärde. R:dr R:mt.
	Mantal		Bruk- nings- delar.	jordtorp.	ryttare- och soldat- torp.	backstugor.	andra lägenheter.	
	oförmed- lade.	nu- varande.						
A) Krono-egendomar.								
1) Under allmän disposition.								
a) Kungs- och kungsladugårdar	44	44	3	14	—	6	11	805,250
b) Säterin	—	—	—	—	—	—	—	—
c) Hemman	148,10937	140,23437	121	26	34	19	5	1,457,100
d) Boställen	181,15625	168,98958	192	131	8	76	44	2,477,656
e) Jordlägenheter	—	—	—	11	—	1	79	393,640
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	2	1,750
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	3	600
Summa	373,26562	353,22395	316	182	42	102	144	5,135,996
2) Under enskild disposition.								
a) Säterin	0,5	0,5	2	—	1	—	—	12,000
b) Hemman	5,69271	4,06771	59	15	6	17	6	225,166
c) Jordlägenheter	—	—	—	—	—	—	162	243,193
d) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	1	500
e) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	23	105,110
Summa	6,19271	4,56771	61	15	7	17	192	535,969
B) Skatte-egendomar.								
a) Boställen	3,25	2,58338	7	4	—	6	1	48,900
b) Säterin	39	37,5	20	57	14	20	1	951,061
c) Hemman	2,000,03819	1,924,45486	4,682	1,400	964	1,460	187	32,295,237
d) Jordlägenheter	—	—	—	23	1	—	257	338,014
e) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	2	750
f) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	312	1,480,519
Summa	2,042,28819	1,964,53819	4,709	1,484	979	1,486	760	35,114,481
C) Frälse-egendomar.								
a) Boställen	0,5	0,5	1	—	—	—	—	5,550
b) Säterin och ladugårdar	98,75000	97,75000	56	171	1	31	8	2,706,325
c) Rå- och rörshemman	25,91666	20,16667	25	22	—	1	—	367,326
d) Hemman	452,84375	406,84375	485	303	145	84	10	6,687,648
e) Jordlägenheter	—	—	—	14	—	28	93	42,425
f) Fiskerin	—	—	—	—	—	—	—	—
g) Verk och inrättningar	—	—	—	—	—	—	130	1,134,553
Summa	578,01041	525,26042	567	510	146	144	241	10,943,827
Sammandrag.								
Krono	379,45833	357,79166	377	197	49	119	336	5,721,965
Skatte	2,042,28819	1,934,53819	4,709	1,484	979	1,486	760	35,114,481
Frälse	578,01041	525,26042	567	510	146	144	241	10,943,827
Summa	2,999,75693	2,817,59027	5,653	2,191	1,174	1,749	1,337	51,780,273

Tab. N:o 10 b.

JORDOMRÅDE OCH EGENDOMAR I STÄDERNA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
År.	Tomter.		Antal nybyggda boningshus.	Jordar och lägenheter.						Taxeringsvärde i R:dr R:mt.		
	Antal			Åker.	Äng.	Skog.	Betesmark m. m.	Summa jordareal.	Nuvarande mantal.	Af hus och tomter.	Af jordar.	Summa.
	bebyggda.	obebyggda.										
1866	1,166	139	14	21,381,52	23,043,02	90,005,95	6,676,27	141,106,76	99,875	6,787,701	2,067,298	8,854,999
1867	1,167,5	138,5	14	21,521,52	22,900,02	90,139,95	6,545,27	141,106,76	99,875	6,941,086	2,170,879	9,111,965
1868	1,177	129	12	21,461,52	22,925,02	90,123,95	6,596,27	141,106,76	99,875	7,263,486	2,171,554	9,435,040
1869	1,173	133	3	21,515,52	22,925,02	90,270,95	6,395,27	141,106,76	99,875	7,402,358	2,153,271	9,555,629
1870	1,174	132	3	21,503,52	22,931,02	90,593,95	6,078,27	141,106,76	99,875	7,403,603	2,174,071	9,577,674

Tab. N:o 11.

LAGA SKIFTEN, ÅREN 1866—1870.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
År.	Sökt skiftens antal.	A f s l u t a d e l a g a s k i f t e n.																							
		Skiftade mantal.		Qvarboende del-egares					Utflyttande del-egares					Summa skiften.	Skiftade kvadratref.					Utgifter till landtmätare och gode män. R:dr.	Öfriga beräknade utgifter. R:dr.				
		Antal.	Oformellade.	Nuvarande.	skiftesantal				Summa.	skiftesantal					Summa.	Åker.	Äng.	Odlingsmark.	Afrösningsjord.			Impedimenta.	Summa.		
					1.	2.	3.	4.		öfver 4.	1.	2.	3.	4.						öfver 4.					
1866...	23	30	1,00	54,00	37	45	37	—	—	119	44	42	18	—	—	104	420	22,566	22,976	695	132,396	1,009	179,642	54,487	110,567
1867...	16	14	0,25	25,12	16	14	4	—	—	34	15	11	—	—	—	26	93	10,166	3,640	77	28,046	245	42,174	20,787	28,251
1868...	13	14	—	25,25	19	15	6	—	—	40	13	8	7	—	—	28	117	9,198	8,383	510	44,896	978	63,965	22,716	23,378
1869...	15	18	—	24,13	12	22	22	—	—	56	6	19	7	—	—	32	187	11,643	7,773	623	46,531	9,339	75,909	25,908	28,191
1870...	16	18	—	20,75	22	20	5	—	—	47	15	7	1	—	—	23	109	8,776	2,612	392	19,684	273	31,737	16,092	21,379
Summa	83	94	1,25	149,25	106	116	74	—	—	296	93	87	33	—	—	213	926	62,349	45,381	2,297	271,553	11,844	393,427	139,990	211,766

Tab.
K R O N O -

1.			2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
			Afkortad.					Anordnad eller	
			1866.	1867.	1868.	1869.	1870.	1866.	1867.
Stats-medel.									
Ränta	R.dr	R.mt	56,28	55,11	57,96	91,39	60	290,201,92	284,032,63
Afradsspanmål	»	»	—	—	—	—	—	54,900,04	53,345,76
Tiondespanmål	»	»	—	—	637,63	—	—	101,619,54	99,011,47
Arrendemedel	»	»	186,19	292,28	276,43	128,22	577,32	32,137,48	36,282,67
Tiondetackjern och skattejernsavgift	»	»	58,26	52,27	50,75	49	47,92	8,528,75	7,129,85
Silfvertionde, myntarelön och slagskatt	»	»	—	—	—	—	—	983,52	1,126,41
Mantalspenningar	»	»	496,20	766,60	850,80	770,20	801	16,808,20	16,933,40
Bötesmedel	»	»	4,711,31	3,928,69	4,801,01	3,383,61	5,219,39	6,965,08	7,408,78
Kavalleriregementenas hästvakansspanmål	»	»	—	—	—	—	—	36,329,35	37,149,60
Tillfällig karlevakansavgift af rust- och rotehållare	»	»	—	15,62	—	—	2,06	68,02	132,69
Båtsmansvakansavgift	»	»	—	—	—	—	—	995,86	1,233,69
Vakansavgift af nyroterad jord	»	»	—	—	—	—	—	2,340,23	3,637,50
Sjette hufvudtitelns besparingsmedel	»	»	—	—	—	—	—	—	164,71
Attonde dito	»	»	—	—	—	—	—	1,557,26	1,512,13
Besparing å landshöfdingelönen	»	»	—	—	—	—	—	1,500	1,500
Trossassevolansavgift	»	»	—	—	—	—	—	1,881,12	1,919
F. d. Vesterås skolestats spanmålsmedel	»	»	—	—	—	—	—	53,80	52,24
Kopparränta	»	»	—	—	—	—	—	—	—
Extra medel och uppbörder	»	»	—	—	—	—	—	—	—
Skogsmedel	»	»	—	—	—	—	—	—	—
Karta sigillata medel	»	»	—	—	—	—	—	25,284,81	29,304,98
Bränvinstillverkningsavgift	»	»	—	—	—	—	—	198,210,45	115,351,05
Kontrollstämpelmedel	»	»	—	—	—	—	—	357,01	332
	Summa		5,508,24	5,110,57	6,674,58	4,422,42	6,707,69	780,722,44	697,560,56
Riksgäldsmedel.									
Allmän bevilning	R.dr	R.mt	662,92	976,35	1,015,58	878,60	929,35	77,133,60	72,825,39
Odlingslån	»	»	—	—	—	—	—	1,158,07	1,424,28
Tidningsstämplingsavgift	»	»	—	—	—	—	—	632,70	583,20
Skatteköpeskillingsmedel	»	»	—	—	—	—	—	15,99	—
Kongl. Kammarrättens anmärkningsmedel	»	»	—	—	—	—	—	14,40	1,348,58
Löseskillingsmedel för ekskog	»	»	—	—	—	—	—	1,50	—
Vapens katt	»	»	—	56,12	24,25	2,50	—	—	22,877,19
	Summa		662,92	1,032,47	1,039,83	881,10	929,35	78,956,26	99,053,44
Diverse verks medel.									
Skogspanteringskassans medel	R.dr	R.mt	—	—	—	—	—	176,95	212,66
Bränvinsutskänknings- och utminuteringsavgift	»	»	—	—	—	—	—	71,239,70	83,368,59
Kurhusmedel	»	»	420,49	646,75	715	648,75	663,75	14,096,61	14,194,60
Riddarhusmedel	»	»	10	5	25	—	5	480,55	460
Folkskolemedel	»	»	491,94	766,60	850,80	770,30	801	16,810,49	16,937,10
Brandstodsmedel	»	»	122,61	148,50	213,60	116,04	1,174,70	28,230,74	29,791,48
Landstingsmedel	»	»	18,27	28,18	24	15,01	20,19	7,169,32	6,890,15
Allmänna beväringsfondens medel	»	»	—	—	—	—	—	—	—
Gevärsavgift	»	»	—	—	—	—	—	—	—
	Summa		1,063,31	1,595,03	1,828,40	1,550,10	2,664,64	138,204,36	151,854,58
Annorstüdes debiterade medel.									
Höspitalsspanmålsmedel	R.dr	R.mt	102,15	102,15	102,15	102,15	102,15	11,099,85	11,510,11
Stockholms skolestats spanmålsmedel	»	»	13,05	12,66	13,67	—	—	743,80	722,27
Stockholms stora barnhus dito	»	»	308,60	228,27	170,89	—	—	2,057,75	2,115,58
Uppsala domkyrkas kronotidendemedel	»	»	—	—	—	—	—	182,57	177,28
Vesterås dito	»	»	52,18	25,30	27,35	—	—	1,201,30	1,191,99
Regementskrifvares uppbördsrester	»	»	111,43	10,97	—	—	—	4,892,17	4,245,85
Sala bergslags dito	»	»	—	265,85	113,01	79,64	45,91	24,128,09	31,980,37
Uppsala Kongl. akademis dito	»	»	773,23	—	—	—	—	47,100,76	—
Vadstena krigsmanshuskassas äldre medel	»	»	—	—	—	—	—	43,36	58,43
Kyrkoherdens i Transtrand vederlagsspanmål	»	»	—	—	—	—	—	—	—
Skogsmedel från Ramnäs kyrkoherdeboställe	»	»	—	—	—	—	—	—	—
Dito från Laggarbo länsmansboställe	»	»	—	—	—	—	—	—	—
Presterskapets lönerregleringsfonds medel	»	»	—	—	—	—	—	—	—
	Summa		1,360,64	645,20	427,07	181,79	148,06	91,449,65	52,001,90
Sammandrag.									
Statsmedel	R.dr	R.mt	5,508,24	5,110,57	6,674,58	4,422,42	6,707,69	780,722,44	697,560,56
Riksgäldsmedel	»	»	662,92	1,032,47	1,039,83	881,10	929,35	78,956,26	99,053,44
Diverse verks medel	»	»	1,063,31	1,595,03	1,828,40	1,550,10	2,664,64	138,204,36	151,854,58
Annorstüdes debiterade medel	»	»	1,360,64	645,20	427,07	181,79	148,06	91,449,65	52,001,90
	Summa		8,595,11	8,383,27	9,969,88	7,035,41	10,449,74	1,089,332,71	1,000,475,48

N:o 12.

UPPBÖRDEN.

9.			10.			11.			12.			13.			14.			15.			16.			17.			18.			19.			20.			21.		
inom räkenskapsåret influten.									Resterade vid räkenskapsårets slut.									Summa uppbörd, deri inberäknade restantierne från föregående år.																				
1868.			1869.			1870.			1866.			1867.			1868.			1869.			1870.			1866.			1867.			1868.			1869.			1870.		
296,008,73	369,959,47	367,361,85	344,25	224,15	168,81	209,27	545,18	290,602,45	284,311,89	296,235,50	370,260,13	367,967,03	290,602,45	284,311,89	296,235,50	370,260,13	367,967,03	290,602,45	284,311,89	296,235,50	370,260,13	367,967,03	290,602,45	284,311,89	296,235,50	370,260,13	367,967,03	290,602,45	284,311,89	296,235,50	370,260,13	367,967,03						
57,858,01	—	—	212,48	267,78	75,95	—	—	55,112,52	53,613,54	57,933,96	—	—	55,112,52	53,613,54	57,933,96	—	—	55,112,52	53,613,54	57,933,96	—	—	—	55,112,52	53,613,54	57,933,96	—	—	—	—								
106,921,78	112,505,83	112,782,61	219,51	735,19	33,90	46,21	33,06	101,839,05	99,746,66	107,592,71	112,552,04	112,815,67	101,839,05	99,746,66	107,592,71	112,552,04	112,815,67	101,839,05	99,746,66	107,592,71	112,552,04	112,815,67	101,839,05	99,746,66	107,592,71	112,552,04	112,815,67	101,839,05	99,746,66	107,592,71	112,552,04	112,815,67						
54,338,98	38,536,09	33,922,61	480,27	11,837,19	4,006,79	308,23	5,094,62	32,803,94	48,412,14	58,622,20	38,972,54	39,594,55	32,803,94	48,412,14	58,622,20	38,972,54	39,594,55	32,803,94	48,412,14	58,622,20	38,972,54	39,594,55	32,803,94	48,412,14	58,622,20	38,972,54	39,594,55	32,803,94	48,412,14	58,622,20	38,972,54	39,594,55						
6,789,36	3,030,62	2,334,28	—	—	—	—	5,110,69	8,587,01	7,182,12	6,840,11	8,190,31	9,556,77	6,789,36	3,030,62	2,334,28	—	—	8,587,01	7,182,12	6,840,11	8,190,31	9,556,77	6,789,36	3,030,62	2,334,28	—	—	—	—	—	—							
1,383,26	1,268,74	1,142,33	—	—	—	—	—	983,52	1,126,41	1,388,26	1,268,74	1,142,33	1,383,26	1,268,74	1,142,33	—	—	983,52	1,126,41	1,388,26	1,268,74	1,142,33	1,383,26	1,268,74	1,142,33	—	—	—	—	—	—							
16,928,20	16,774	16,882	158	131,20	154,60	362,40	323,40	17,462,40	17,831,20	17,933,60	17,906,60	18,006,40	16,928,20	16,774	16,882	158	131,20	17,462,40	17,831,20	17,933,60	17,906,60	18,006,40	16,928,20	16,774	16,882	158	131,20	154,60	362,40	323,40								
5,621,02	6,224,38	6,094,48	3,797,71	2,208,46	2,921,33	5,282,11	4,733,52	15,474,10	13,545,93	13,343,36	14,890,10	16,047,39	5,621,02	6,224,38	6,094,48	3,797,71	2,208,46	15,474,10	13,545,93	13,343,36	14,890,10	16,047,39	5,621,02	6,224,38	6,094,48	3,797,71	2,208,46	2,921,33	5,282,11	4,733,52	15,474,10							
39,169,40	39,914,78	40,054,20	195,61	—	136,69	225,28	—	36,524,96	37,149,60	39,306,09	40,140,06	40,054,20	39,169,40	39,914,78	40,054,20	195,61	—	36,524,96	37,149,60	39,306,09	40,140,06	40,054,20	39,169,40	39,914,78	40,054,20	195,61	—	136,69	225,28	—								
45,85	236,93	335,73	—	—	—	—	—	68,02	148,31	45,85	236,93	337,79	45,85	236,93	335,73	—	—	68,02	148,31	45,85	236,93	337,79	45,85	236,93	335,73	—	—	—	—	—								
1,387,54	923,61	930,41	—	—	—	—	—	995,86	1,233,69	1,387,54	923,61	930,41	1,387,54	923,61	930,41	—	—	995,86	1,233,69	1,387,54	923,61	930,41	1,387,54	923,61	930,41	—	—	—	—	—								
3,131,30	2,248,33	2,096,69	—	162,44	162,44	—	—	2,340,23	3,799,94	3,293,74	2,248,33	2,096,69	3,131,30	2,248,33	2,096,69	—	162,44	2,340,23	3,799,94	3,293,74	2,248,33	2,096,69	3,131,30	2,248,33	2,096,69	—	162,44	162,44	—	—								
197,33	2,170,76	2,170,76	—	—	—	—	—	—	164,71	197,33	2,170,76	2,170,76	197,33	2,170,76	2,170,76	—	—	—	164,71	197,33	2,170,76	2,170,76	197,33	2,170,76	2,170,76	—	—	—	—	—								
1,632,50	1,778,39	1,864,92	51,62	58,74	66,43	74,53	—	1,608,88	1,570,87	1,698,93	1,864,92	1,864,92	1,632,50	1,778,39	1,864,92	51,62	58,74	1,608,88	1,570,87	1,698,93	1,864,92	1,864,92	1,632,50	1,778,39	1,864,92	51,62	58,74	66,43	74,53	—								
1,500	1,500	1,500	—	—	—	—	—	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	—	—	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	—	—	—	—	—								
1,900	1,900	1,900	19	—	—	—	—	1,900,12	1,919	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900	19	—	1,900,12	1,919	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900	1,900	—	—	—	—	—								
56,39	—	—	—	—	—	—	—	53,80	52,24	56,39	—	—	56,39	—	—	—	—	53,80	52,24	56,39	—	—	—	—	—	—	—	—	—									
—	1,940	1,717,51	—	—	—	—	—	—	—	—	1,940	1,717,51	—	—	—	—	—	—	—	—	1,940	1,717,51	—	—	—	—	—	—	—									
—	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45	—	—	—	—	—	—	—									
—	—	191,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191,50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	191,50	—	—	—	—	—	—	—									
26,975,99	21,988,24	27,243,38	9,305,46	5,629,03	5,305,59	7,924,56	5,639,36	84,590,27	34,934,01	32,281,58	29,912,80	32,882,74	26,975,99	21,988,24	27,243,38	9,305,46	5,629,03	84,590,27	34,934,01	32,281,58	29,912,80	32,882,74	26,975,99	21,988,24	27,243,38	9,305,46	5,629,03	5,305,59	7,924,56	5,639,36								
171,878,70	110,179,50	131,343,25	—	—	—	—	—	198,210,45	115,351,05	171,878,70	110,179,50	131,343,25	171,878,70	110,179,50	131,343,25	—	—	198,210,45	115,351,05	171,878,70	110,179,50	131,343,25	171,878,70	110,179,50	131,343,25	—	—	—	—	—								
264,36	255,50	298,93	—	—	—	—	—	357,01	332	264,36	255,50	298,93	264,36	255,50	298,93	—	—	357,01	332	264,36	255,50	298,93	264,36	255,50	298,93	—	—	—	—	—								
793,993,70	733,335,17	752,212,44	14,783,91	21,254,18	13,031,93	20,306,28	23,555,96	601,014,59	723,925,31	813,700,21	758,063,87	782,476,09	793,993,70	733,335,17	752,212,44	14,783,91	21,254,18	601,014,59	723,925,31	813,700,21	758,063,87	782,476,09	793,993,70	733,335,17	752,212,44	14,783,91	21,254,18	13,031,93	20,306,28	23,555,96								
72,962,32	73,301,66	74,540,99	475,06	296,78	286,57	1,282,71	1,095,22	78,271,58	74,098,52	74,264,47	75,462,97	76,565,56	72,962,32	73,301,66	74,540,99	475,06	296,78	78,271,58	74,098,52	74,264,47	75,462,97	76,565,56	72,962,32	73,301,66	74,540,99	475,06	296,78	286,57	1,282,71	1,095,22								
1,360	2,323,79	2,328	4,08	—	—	—	—	1,162,15	1,424,08	1,360	2,323,79	2,328	1,360	2,323,79	2,328	4,08	—	1,162,15	1,424,08	1,360	2,323,79	2,328	1,360	2,323,79	2,328	4,08	—	—	—	—								
916,15	418	696,85	—	—	—	—	—	632,70	583,20	916,15	418	696,85	916,15	418	696,85	—	—	632,70	583,20	916,15	418	696,85	916,15	418	696,85	—	—	—	—	—								
—	25,96	25,96	—	—	—	—	—	15,99	—	—	25,96	25,96	—	25,96	25,96	—	—	15,99	—	—	25,96	25,96	—	—	—	—	—	—	—									
364,05	218,70	41,87	—	—	—	—	—	14,40	1,348,58	364,05	218,70	41,87	364,05	218,70	41,87	—	—	14,40	1,348,58	364,05	218,70	41,87	364,05	218,70	41,87	—	—	—	—	—								
—	—	09	—	—	—	—	—	1,50	—	—	09	09	—	09	09	—	—	—	—	—	09	09	—	—	—	—	—	—	—									
32,23	1,38	—	—	60,36	3,88	—	—	—	22,993,67	60,36	3,88	—	32,23	1,38	—	—	—	—	22,993,67	60,36	3,88	—	—	—	—	—	—	—										
75,634,75	76,259,49	77,633,76	479,14	357,14	290,45	1,282,71	1,095,22	80,098,32	100,448,05	76,965,03	78,453,30	79,658,33	75,634,75	76,259,49	77,633,76	479,14	357,14	80,098,32	100,448,05	76,965,03	78,453,30	79,658,33	75,634,75	76,259,49	77,633,76	479,14	357,14	290,45	1,282,71	1,095,22								
79	81,84	—	—	—	—	—	—	176,95	212,66	79	81,84	—	79	81,84	—	—	—	176,95	212,66	79	81,84	—	—	—	—	—	—	—	—									
81,505,94	87,948,19	94,806,44	231,68	231,68	231,68	1,711,68	231,68	71,471,38	83,600,27	81,737,62	89,659,87	95,038,12	81,505,94	87,948,19	94,806,44	231,68	231,68	71,471,38	83,600,27	81,737,62	89,659,87	95,038,12	81,505,94	87,948,19	94,806,44	231,68	231,68	231,68	1,711,68	231,68								
14,174,10	14,051,60	14,128,60	124	101,75	119,75	285,25	260,25	14,641,10	14,943,10	15,008,85	14,985,60	15,052,60	14,174,10	14,051,60	14,128,60																							

Tab. N:o 13.

SPARBANKERNA.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	
År.	Under året					Vid årets slut					Klassifikation af delegarne efter deras vid hvarje års slut indestående behållning.										
	Antal Sparbanker.	tillkomne nye delegare.	afgængene delegare.	insatt belopp.	i räkenskaperne godgjord ränta & delegarnes kapital.	uttaget belopp.	qvarstående delegare.	indestående behållning, tillhörande delegarne.	befintligt öfverskott (grund-och reservfond, räntevinster m.m.).	Summa af kolumnerne N:is 8 och 9.	Behållning i sparbank:	1866.		1867.		1868.		1869.		1870.	
		Antal.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	Antal.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.	R:dr R:mt.		Antal delegare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delegare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delegare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delegare.	Summa R:dr R:mt.	Antal delegare.	Summa R:dr R:mt.
1865	7	—	—	—	—	4,861	732,533	36,906	769,439	fr. 1 t. o. m. 10 R:dr	1,039	4,328	956	4,114	1,185	4,847	1,546	5,453	2,074	6,926	
1866	7	952	475	156,881	37,356	126,382	5,338	800,524	42,967	843,491	» 10—25 »	867	13,872	804	13,606	868	14,084	924	15,124	1,090	17,512
1867	7	855	570	177,987	39,845	182,348	5,623	836,156	49,092	885,248	» 25—50 »	600	21,309	604	22,013	746	26,622	767	27,871	866	30,938
1868	7	787	575	193,751	41,638	188,849	5,835	882,210	55,076	937,286	» 50—100 »	743	53,007	651	45,690	814	57,473	859	60,704	955	67,528
1869	7	1,205	554	217,723	45,434	167,295	6,485	978,072	60,112	1,038,184	» 100—200 »	910	125,366	787	108,575	914	127,031	955	131,515	1,143	157,474
1870	7	1,855	501	343,604	52,465	184,434	7,839	1,189,705	63,998	1,253,703	» 200—300 »	385	93,257	342	80,744	416	99,299	464	111,145	549	133,040
											» 300—400 »	249	84,676	205	71,074	244	83,494	269	91,232	359	123,325
											» 400—500 »	137	60,973	121	53,730	150	66,553	161	71,761	203	90,040
											» 500—1,000 »	308	208,169	268	182,498	334	226,056	360	243,989	396	266,815
											utöfver 1,000 »	100	135,566	101	130,183	124	167,658	149	212,380	204	296,107
											Summa	5,338	800,523	4,839	712,227	a)5,795	a)573,117	b)6,451	b)971,174	7,839	1,189,705

a) För Simtuna Sparbank tillkomma 40 icke klassificerade delegare med behållning af tillhoppa 9,092 R:dr.
b) För Simtuna Sparbank tillkomma 27 icke klassificerade delegare med behållning af tillhoppa 6,897 R:dr.

STOCKHOLM 1873. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Tab. N:o 14.

FATTIGVÅRDEN.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	
År.	Fattigvårdssamhällen			Antal fattighus.	Antal fattighjon, som erhållit full försörjning.								Antal af de utaf fattigvården understödde, som ej fått full försörjning.			Fattigvårdens									
	med gemensam fattigvård.	med fattigvården rotens delad.	antal rotar.		Äldre personer, vårdade				Barn, vårdade i och utom fattighus.				Summa af båda könen.	Afkastning af egendom, kollekt m. m.	Personel afgift.	Tillskott		Ersättning		Summa inkomster.	Summa utgifter i och för fattigförsörjning. R:dr R:mt.				
					i fattighus.	på annat sätt.	m.	q.	m.	q.	m.	q.				efter fyrk eller bevilning.	efter annan grund.	af statsmedel.	af annat fattigvårdssamhälle.						
1866	43	53	218	146	139	396	180	387	316	343	635	1,126	1,761	727	1,954	2,681	28,850	11,228	38,992	25,995	502	642	106,209	110,468	
1867	44	25	197	164	138	395	163	413	378	372	679	1,180	1,859	890	2,125	3,015	30,207	11,837	46,496	28,632	492	828	118,492	128,575	
1868	45	25	192	167	148	398	209	463	425	424	732	1,285	2,067	1,078	2,367	3,445	42,097	12,807	66,508	27,593	438	794	150,237	155,722	
1869	45	24	191	165	161	427	232	476	437	434	830	1,337	2,167	1,040	2,409	3,449	33,645	13,966	90,298	26,103	303	1,414	165,729	162,893	
1870	47	23	193	167	161	417	192	410	463	461	816	1,288	2,104	941	2,286	3,227	34,544	14,698	69,764	19,796	236	1,095	140,133	139,671	